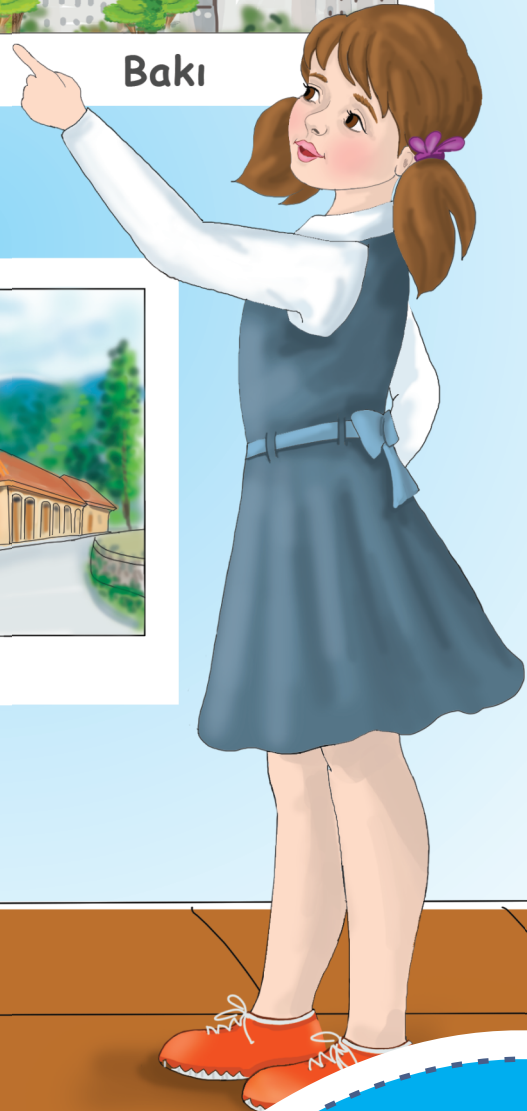
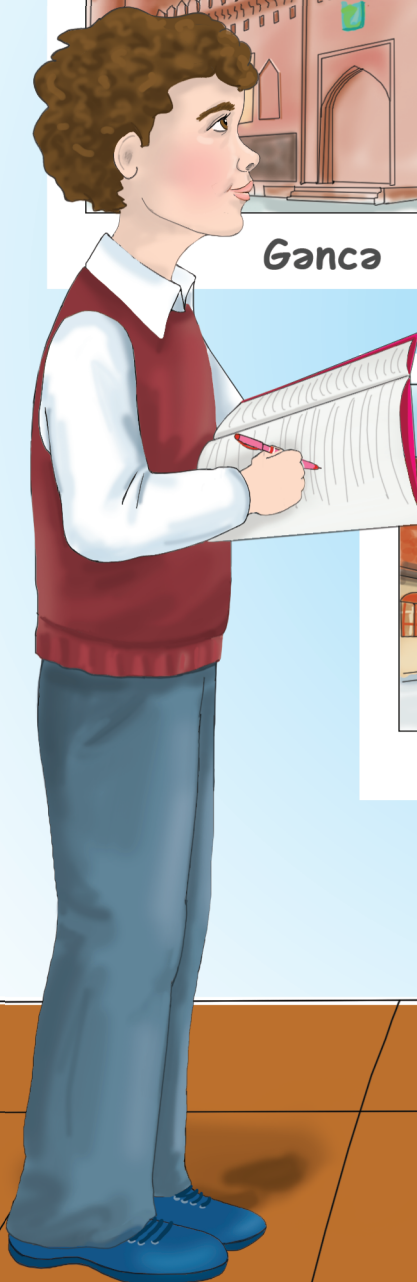
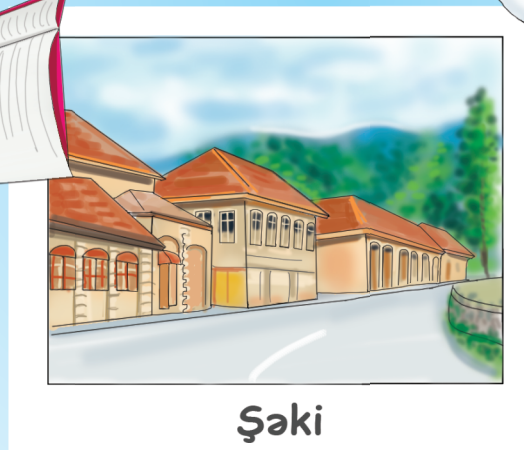

AZƏRBAYCAN DİLİ

DƏRSLİK

4

II hissə

HEYDƏR ƏLİYEV

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ

Aygün Qasımova, Farizə Nəbiyeva,
Yeganə Məmmədəliyeva, Həbib Kərimov,
Könül Doxolova, Süleyman Kərimov

Xüsusi məktəblərin

4-cü sinifləri üçün sadələşdirilmiş proqram əsasında hazırlanmış

Azərbaycan dili

fənni üzrə

DƏRSLİK

II hissə

© Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

**Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
International (CC BY-NC-SA 4.0)**

Bu nəşr Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International lisenziyası (CC BY-NC-SA 4.0) ilə www.trims.edu.az saytında yerləşdirilmişdir. Bu nəşrdən istifadə edərkən lisenziyanın şərtləri qəbul edilmiş sayılır:

İstinad zamanı nəşrin müəllif(lər)inin adı göstərilməlidir.

Nəşrdən kommersiya məqsədilə istifadə qadağandır.

Törəmə nəşrlər orijinal nəşrin lisenziya şərtləri ilə yayılmalıdır.

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
chashioglu@gmail.com və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

MÜNDƏRİCAT

I BÖLMƏ

1. Rənglərin anası	6
2. Əlifbanın kəşfi	9
3. İçərişəhər	12
4. "Hə", yoxsa "bəli"	16
5. Qızılgül	19
Ümumiləşdirici tapşırıqlar	22

II BÖLMƏ

6. Müəllimdən hədiyyə	24
7. Parkda	27
8. Gözlərimizi qoruyaq!	30
9. Lovğa şir	33
10. Ana	36
Ümumiləşdirici tapşırıqlar	39

III BÖLMƏ

11. İlaxır çərşənbələri	41
12. Rəngli yumurtalar	44
13. Novruz bayramı	47
14. Həyat dərsi	50
15. Yaz günləri	53
Ümumiləşdirici tapşırıqlar	56

IV BÖLMƏ

16. Bağbanın səhvi	58
17. Dələ	61
18. Torpaq	64
19. Dalaşqan dostlar	67
20. Böyüklərə hörmət et	70
<i>Ümumiləşdirici tapşırıqlar</i>	73

V BÖLMƏ

21. Vurma cədvəli	75
22. Buyurun, əyləşin	79
23. "Sağ ol" dedi	82
24. Kitab mağazasında	86
25. Hamı şeir söyləyir	89
<i>Ümumiləşdirici tapşırıqlar</i>	93

Piktoqramlar

Danışın

Yazın, köçürün

Göstərin

Necə oldusa, uşaqlar arasında rənglərdən söhbət düşdü. Biri yaşılı, digəri mavini, o birisi qırmızını təriflədi. Sarını, göyü bəyənənlər də az olmadı. Nə isə... Mübahisə çox uzandı. Nəhayət, uşaqlar qoca bağbanın yanına getdilər.

– Baba, ən yaxşı rəng hansıdır? – deyə ondan soruşdular.

Bağban fikrə getdi. Nəhayət, sözə başladı:

– Balalarım, hər **rəngin** öz yeri, öz gözəlliyi var. Ancaq mənə qalsa, rənglərin ən gözəli qaraadır.

Uşaqlar təəccübləndilər:

– Necə, necə?

Baba gülümsündü:

– Bu qara torpağı görürsünüzmü? Onun sehrli köksündə nə rəngdə istəsən, gül-çiçək bitir. Elə buna görə də qara bütün rənglərin anasıdır.

Rafiq Yusifoğlu

- ? Uşaqlar bağbanın yanına niyə getdilər?
- ? Uşaqlar bağbandan nə soruşdular?
- ? Baba nə cavab verdi?

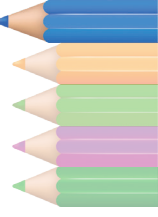
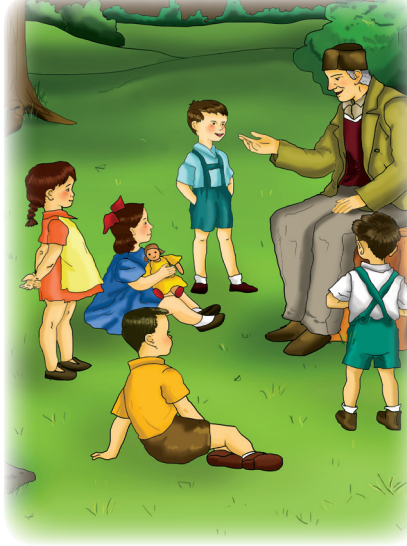
1 Mətni siz də adlandırın. Nümunə: “Rənglər”

2 Mətnə göy rəngdə verilmiş sözü cümlədə işlədin və saitlərin altından xətt çəkin.

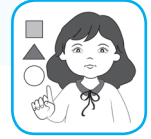

3 Mətnə uyğun şəkli seçin?

4 Mətnə uyğun olmayan fikir hansıdır?

- a) Rənglərin anası qarıdır.
- b) Torpağın köksündə nə rəngdə istəsən, gül-çiçək bitir.
- c) Rənglərin yaxşısı və pisi olur.
- d) Hər rəngin öz yeri, öz gözəlliyi var.

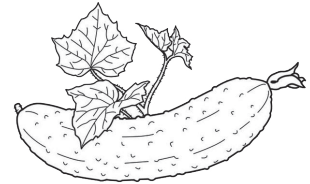
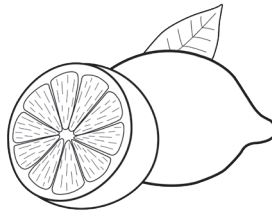
5 Hansı rəng hansı şəklə aiddir?

qırmızı

sarı

yaşıl

ağ

6 Buraxılmış hərfləri əlavə etməklə köçürün.

p..midor

torpa..

uşa..

söh..ət

rən..

təəc..üb

7 Sözləri köçürün, samitlərin altından xətt çəkin.

qırmızı

baba

bağban

qara

yaşıl

qoca

bənövşəyi

sarı

gülümsəmək

çiçək

8 Şəkildə nə təsvir olunub? Fikrinizi bir neçə cümlə ilə ifadə edin.

9 Rəng bildirən sözləri seçin və cümlədə işlədin.

xalça	günəş	qara
qırmızı	badımcın	qəhvəyi
ayı	pozan	sarı

10 Sözləri oxuyun. Mətnlə əlaqəsi olmayan sözləri tapıb yazın.

torpaq

pələng

baba

çanta

sarı

ərik

bağban

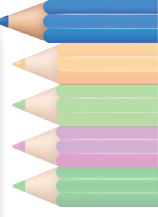
narıncı

təəccüb

karandaş

ƏLİFBANIN KƏŞFİ

Çox qədimdə insanlar qaya üzərində rəsm çəkməklə öz fikirlərini ifadə edirdilər. Lakin bu şəkillər fikirləri geniş və aydın izah etməyə imkan vermirdi. İnsanlar çalışırdılar ki, dedikləri bütün söz və cümlələri yazıda olduğu kimi əks etdirlərsinlər.

Günlərin bir günü bir tacir başqa bir şəhərdə alış-veriş edirdi. O, bir dükan sahibi ilə belə bir razılığa gəldi ki, satdığı malın pulunu bir aydan sonra alacaq. Amma tacir qorxurdu ki, bu adam onu aldatsın, malın pulunu verməsin.

Tacir – ticarətlə məşğul olan şəxs.

O bütün gecəni fikirləşdi, axırda ağına maraqlı bir fikir gəldi. Tacir danışarkən tələffüz etdiyi hər bir səs üçün bir işarə düşünüb tapdı. O, kəşf etdiyi işarələr vasitəsilə razılaşmanın bütün şərtlərini bir dəri üzərinə yazdı. Bu yazını dükan sahibinə göstərərək işarələrin mənasını ona başa saldı. Onlar razılığa gəldilər. Sonradan bu işarələri hərf adlandırdılar. Zaman keçdikcə başqa adamlar da hərflərdən istifadə etməklə yazı yazmağa başladılar. Beləliklə, hərflər – danışq səslərinin yazıda işarəsi yarandı. Hər xalq öz əlifbasını yaratdı. Onlardan biri də latın əlifbası idi. İndi bir çox xalqlar latın əlifbasından istifadə edirlər. Müasir Azərbaycan əlifbası da latın əlifbası əsasında yaradılmışdır.

Rəfiq İsmayılov

- ? Əlifba necə kəşf olundu?
- ? İnsanlar yazı yazmağa necə başladılar?
- ? Biz hansı əlifbadan istifadə edirik?

1 Aşağıda verilmiş şəkillər hansı hərflə başlayır?

2 Cümlələri tamamlayıb köçürün.

1. Azərbaycan əlifbasında hərf var.

2. Hərfləri yazırıq və

3. Səsləri deyirik və

3 Verilmiş hərflərlə başlayan sözlər yazıb cümlədə işlədin.

a

n

s

r

4 Aşağıdakı fikirlərdən hansı yanlıştır?

a) İnsan adları həmişə böyük hərflə yazılır.

b) Azərbaycan əlifbasında 32 hərf var.

c) Bakı sözündə 4 hərf, 5 səs var.

d) Hərfləri yazırıq və görürük.

5 Şeiri köçürün. Qalın saitlərin altından göy, incə saitlərin altından qırmızı xətt çəkin.

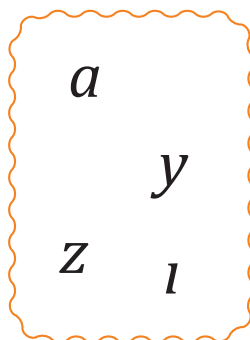
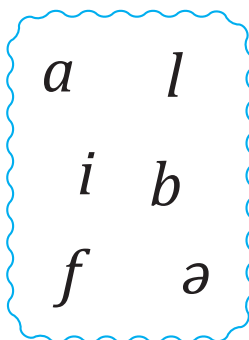
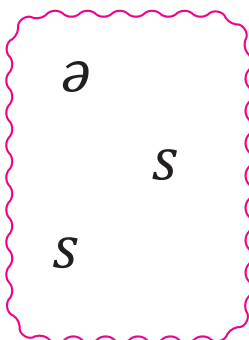
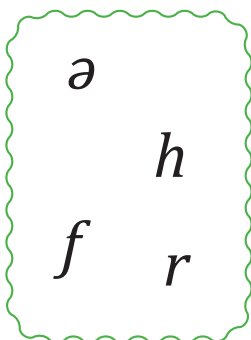
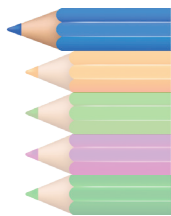

Əlifbanı öyrəndim,
Tanıyıram hərfləri.
Heç əlimdən qoymuram
Kitab, qələm, dəftəri.

Yəhya Kərimov

6 Verilmiş hərflərdən sözlər düzəldib yazın.

7 Sözləri oxuyun. Qalın və incə saitləri fərqləndirin.

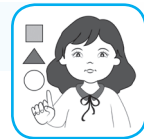
məktəb
kitab
səs

müəllim
şagird
hərflər

qələm
dəftər
sınıf

pozan
çanta
əlifba

8 Mətnin məzmununa uyğun gələn şəkli seçin.

9 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn hərfləri tapıb yazın.

d..rd	qəl..m	vər..q
də..tər	rən..	s..it
ka..andaş	st..kan	sa..it

İÇƏRİŞƏHƏR

Altay ilk dəfə idi ki, təzə evlərini görürdü. O, içəri girən kimi eyvana qaçıb ətrafa nəzər saldı:

– Oh, nə gözəldir! Dəniz-kənarı bulvar, attraksionlar, hündür binalar, geniş küçələr, mağazalar... Buradan hər tərəf görünür.

Altay bu təzə, yaraşığı mənzili çox sevirdi. Amma köhnə məhəllə yoldaşları, ən çox da dostu Aydın üçün darıxırdı. Onlar İçərişəhərdə qonşu idilər. Küçə o qədər dar idi ki, üzbəüz pəncərədən bir-biri ilə söhbət edirdilər.

Birdən qapının zəngi çalındı. Gələn Aydınğilin ailəsi idi.

Altay Aydını eyvana aparıb şəhəri göstərdi:

– Görürsən, necə gözəldir! İçərişəhərdə o dar küçələr, köhnə evlər lap adamı darıxdırırdı. Ancaq burada müasir binalar, geniş park var.

Aydın duruxdu, amma dinmədi. Altay yenə soruşdu:

– Hə düz demirəm? İçərişəhəri kökündən uçurub-dağıtmaq lazımdır. Aydın fikirli-fikirli dilləndi:

– Elə hamısını? Qız qalasını, Şirvanşahlar sarayını da?

Altay duruxdu, ancaq sözünü geri götürmək istəmədi. İkisi də mübahisə edirdilər. Hətta səs-küyə gələn atalarını belə görmürdülər. Altayın atası da müzakirəyə qoşuldu:

– Qədimdə paytaxtımız Bakı yalnız İçərişəhərdən ibarət olub. Onu əhatə edən qala divarları şəhərimizi yadellilərdən qoruyub. İçərişəhərdə hər bir ev, küçə keçmişimizdən bir yadigardır. Divardan asılmış o xalçanı görürsünüzmü? O bizə nənə-babalarımızdan qalıb. Ona görə də bizim üçün doğma və əzizdir...

Mikayıl Rzaquluzadə

- ? Altayın dostu kim idi?
- ? Altay harada yaşayırdı?
- ? Altayın atası uşaqlara nə dedi?

1 Doğru olan fikri seçin.

- a) Azərbaycanın paytaxtı Naxçıvandır.
- b) Altay ilə Aydın İçərişəhərdə qonşu idi.
- c) İçərişəhərdə olan tarixi evləri söküb, yenilərini tikməliyik.
- d) Ata Altay və Aydını düşüncələrinə görə danladı.

2 Oxuyun. İlk hərfi həmişə böyük hərflə yazılan sözləri tapıb düzgün yazılış qaydasına uyğun köçürün.

yaxşı	içərişəhər	bakı	alma	aydın
gözəl	küçə	şirvanşahlar	altay	ata
məhəllə	ev	park	qız qalası	yadelli

Məhəllə – bir şəhər və ya qəsəbənin bölündüyü hissələrdən biri.

Attraksion – mədəniyyət və istirahət parkında əyləncə.

Yadelli – başqa ölkədən olan insan.

3 Şəkilləri adlandırın.

4 Aşağıdakı sözləri cədvələ uyğun qruplaşdırıb yazın.

Bakı, Altay, İmişli, İçərişəhər, Aydın, Şəki Xan Sarayı, Firuzə, Möminə Xatun Türbəsi, Şuşa, Fərid, Şirvanşahlar sarayı, Gəncə, Atəşgah, Qarabağ

Yer adları	Tarixi abidə adları	İnsan adları

Xatırlayaq

İnsan, yer, tarixi abidə adları həmişə böyük hərflə yazılır.

5 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözü seçib yazın.

1. *Azərbaycanın paytaxtı*
2. *Şəki Xan Sarayı yerləşir.*
3. *..... oğlan adıdır.*
4. *Xarıbülbülda bitir.*
5. *Nənəmin adıdir.*

Xarıbülbül – Azərbaycan ordusunun zəfər simvolu (*bitki növü*).

6 Hansı cümlədə çiçək sözü böyük hərflə yazılmalıdır. Həmin cümlələri seçib yazın.

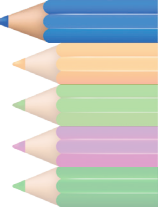
1. *Xəyalə anasına çiçək aldı.*
2. *Aygünün anasının adı çiçəkdir.*
3. *Mənim ən sevdiyim çiçək çobanyastığıdır.*
4. *Dərsə ən yaxşı çiçək cavab verdi.*
5. *Mənim ən yaxın rəfiqəmin adı çiçəkdir.*

7 Şeiri oxuyun. Öz sözlərinizlə ifadə edin.

Sağında, solunda qədim binalar,
Nizami ordutək cərgə-cərgədir.
Dayanıb altında əzəmət, vüqar,
Sanki daşa dönmüş bir sərkərdədir.

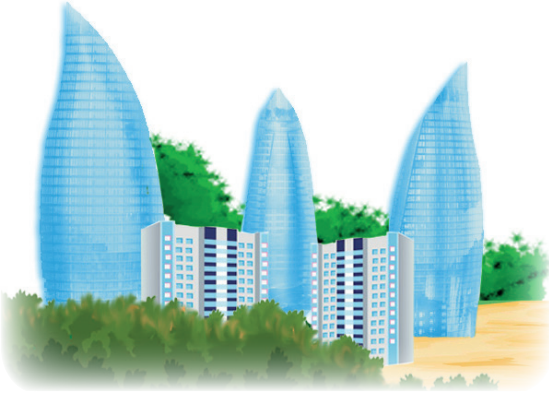

Unutmayın

Qız qalası Azərbaycanın qədim tarixi abidələrindən biridir. Qız qalası Bakı şəhərində yerləşir.

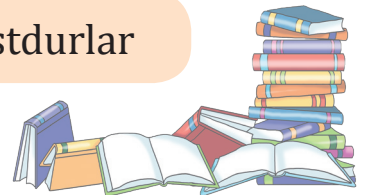
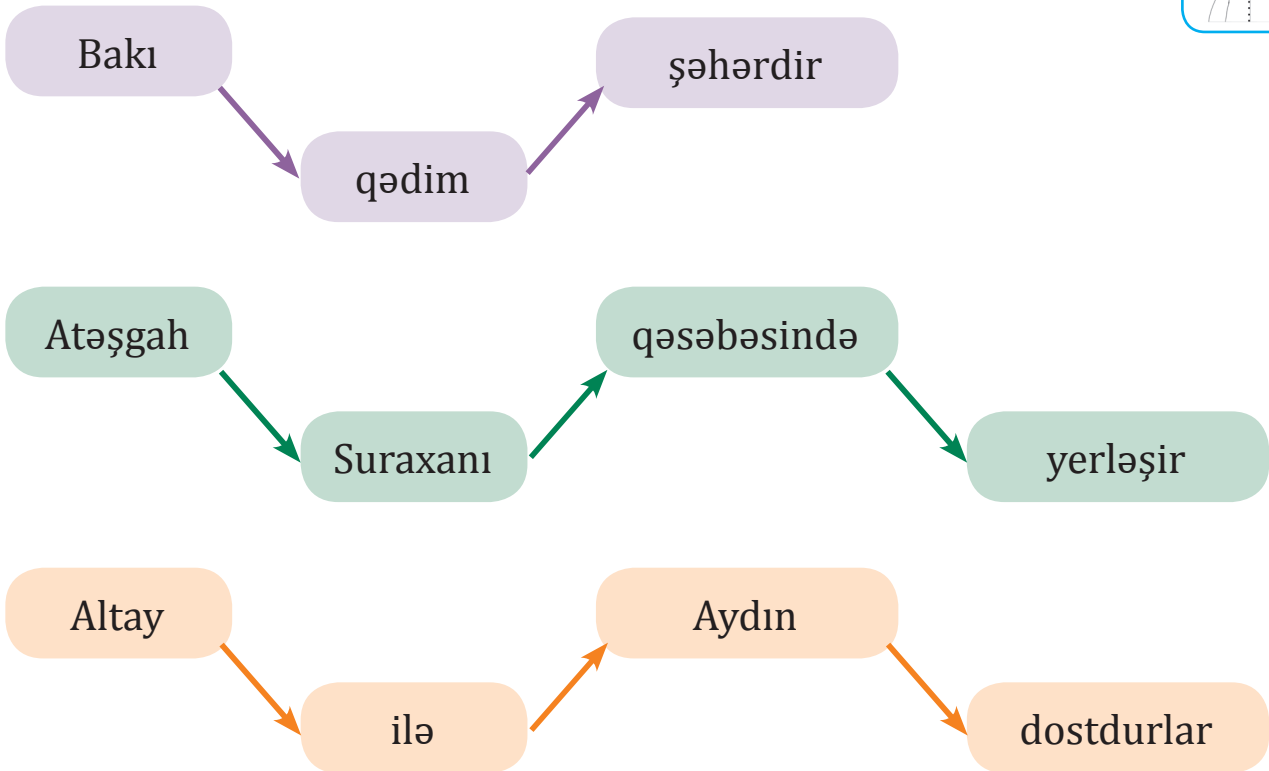
8

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın.

9

Verilmiş sözləri ox istiqamətində oxuyub cümlələr düzəldin.

"HƏ", YOXSA "BƏLİ"

Balaca vaxtı mən də başqa uşaqlar kimi adımı eşidəndə səsimi uzadıb deyirdim:

– Həəə...

Anam bir neçə dəfə mənə tapşırırmışdı ki, "hə" yox, "bəli" deyim! Ancaq hər dəfə anamın məsləhəti yadımdan çıxırdı.

Bir dəfə babamın bağına getmişdik. Salman baba ağac-ları suvarırdı. Mən də eyvanda

oturub güllərə tamaşa edirdim. Birdən babamın səsi gəldi. "Vüqar", – deyə məni çağırırdı. Mən həmişəki kimi cavab verdim:

– Hə!

Babam elə bil cavabımı eşitmədi, bir də çağırdı. Mən yenə qışqırdım:

– Hə!

Salman baba üçüncü dəfə, özü də bərkdən adımı çağırdı. Mən yenə də "hə" deməyə hazırlaşırırdım ki, birdən anamın sözləri yadıma düşdü. Bu dəfə: Bəli! – deyə yavaşca dilləndim.

– Vüqar, get bağın başındakı su kranını bağla. Havayı yerə axmasın.

Mən o dəqiqə babamın "ağır eşitməyinin" səbəbini başa düşdüm. O gündən "bəli" sözü dilimin əzbəri oldu.

Zahid Xəlil

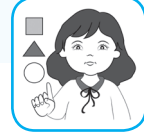
- ? Balaca vaxtı Vüqar onun adını səsləndirəndə necə cavab verirdi?
- ? Uşaq vaxtı anası Vüqara nə tapşırırmışdı?
- ? Vüqar sonda nə nəticə çıxardı?

1 Mətnə siz də ad verin. Nümunə: “Dəyərli məsləhət”

2 Hansı fikir doğru deyil?

- a) Böyüklərə hörmət etmək lazımdır.
- b) Canlıları incitməməli, onlara qayğı ilə yanaşmalıyıq.
- c) Bizə müraciət olunan zaman “hə” deyə cavab verməliyik.
- d) Nəqliyyat vasitələrində böyüklərə yer verməliyik.

xatırlayaq

-lar, -lər çoxluq bildirən şəkilçidir.
Məsələn: qız – qızlar, top – toplar.

3 Mətnə çoxluq bildirən sözləri seçib cümlədə işlədin.

4 Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın.

5 Nöqtələrin yerinə -lar, -lər şəkilçisi artırmaqla köçürün.

1. Anam çiçək....ə su tökdü.
2. Böyük...ə hörmət etmək borcumuzdur.
3. Rövşən mavi səmadakı bulud...a baxırdı.
4. Uşaq... həyatda qartopu oynayırdılar.
5. Firəngiz nənə albomdakı şəkil...i nəvəsinə göstərdi.

6 Oxuyun, çoxluq bildirən sözləri seçin.

oğlan

dağlar

ağaclar

top

meyvələr

baba

qızlar

stullar

zeytun

hekayə

meşələr

daş

dəftər

iyənə

qələmlər

sap

7 Mətnə əsasən buraxılmış sözləri əlavə edib köçürün.

1. Bir dəfə babamın getmişdik.

2. Anam bir neçə dəfə mənə tapşırırmışdı ki, deyim!

3. Salman baba suvarırdı.

4. Get bağın başındakı bağla.

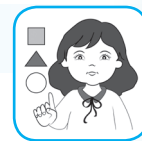
“hə” yox, “bəli”

su kranını

bağına

ağacları

8 Hansı söz mətndə işlədilməyib?

baba

nənə

nar

bağ

Salman

meşə

qar

həkim

gözəl

Vüqar

bəli

bayraq

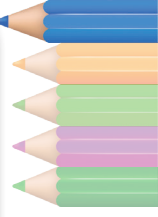
QIZILGÜL

Qızılgüləm, qızılgül,
Məni sevər hər könül.
Yaşıldır incə belim,
Qızıldandır hər telim.

Səhər erkən açaram,
Gözəl qoxu saçaram.
Ətrim tutar hər yanı,
Mənim kimi gül hanı?

Mən əllərdə gəzəram,
Süfrələri bəzəram.
Mənəm gözəl qızılgül,
Sən ey qönçəm, açıl, gül.

Abdulla Şaiq

- ? Şeir neçə bənddən ibarətdir?
- ? Şeirin müəllifi kimdir?
- ? Şeirdə hansı güldən bəhs olunur?

1 Həm insan, həm də gül adı olan sözləri seçib yazın.

qərənfil	aynur	lalə	nərgiz
sevinc	leyla	xəyalə	qızılgül
aygün	yasəmən	türkan	bənövşə

2 Şeirdə göy rəngdə verilmiş sözü cümlədə həm insan adı, həm də çiçək adı kimi işlədin.

3 Gül adlarını oxuyun.

qızılgül

çobanyastığı

bənövşə

nərgiz

yasəmən

lalə

xarıbülbül

4 Cümlələri köçürün. Gül adlarının altından xətt çəkin.

1. *Gülay çəmənlikdən lalə dərdi.*
2. *Bənövşə dərəcə gecikdi.*
3. *Mənim ən sevdiyim gül qızılgüldür.*
4. *Qızlar həyatda "bənövşə" oyunu oynayırdılar.*
5. *Sevda bənövşədən bir dəstə yığdırdı.*
6. *Nərgiz sinif yoldaşı ilə danışır.*

5 Şəkillərdə verilmiş güllərin adlarını deyin.

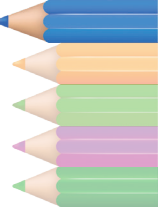
6 Buraxılmış durğu işarələrini əlavə edib köçürün.

1. *Mən anama lalə bənövşə güllərindən dəstə bağladım*
2. *Sənin ən sevdiyin gül hansıdır*
3. *Ağla Qərənfil ağla*
4. *Rəfiqəm mənim ad günümə nərgiz gülü aldı*

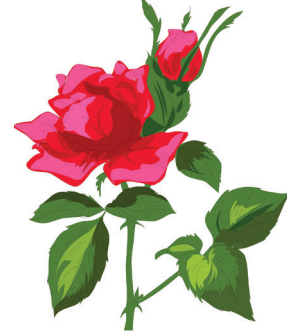
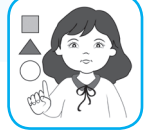

7 Tapmacanı oxuyun.

Yaşıl taxt üstündə oturub pəri,
Yaquta, mərcana bənzər ləbləri,
Uzaqdan baxarsan, üzün gizlətməz,
Əlini uzatsan, vurar neştəri.

Tapmacanın cavabı hansı şəkildədir?

8 Sözlərdən istifadə edərək cümlələri tamamlayıb yazın.

Ağaclar çiçək açır.

payızda

..... yarpaqlar saralır.

qışda

Biz dənizə gedirik.

yazda

Uşaqlar qar topu oynamağı sevir.

yayda

9 Şəkillər haqqında danışın. Siz hansı şəkildəki uşaqlara davranışlarına görə məsləhət verərdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRİCİ TAPŞIRIQLAR

1 Mətn adlarını seçib yazın.

Rənglərin anası

Qızılgül

Əlifbanın kəşfi

İçərişəhər

"Hə", yoxsa "bəli"

2 Saitlə başlayıb samitlə bitən sözləri seçib yazın.

ayaq	papaq	alim	rəng	iydə	İsrafil
it	odun	qara	eşitmək	oyun	ulduz
yaşıl	şəhər	innab	qovun	qatar	ətir

3 Buraxılmış hərflər haqqında hansı fikir yanlıştır?

- a) rən.. → saitdir
- b) İ..ərişəhər → kar samitdir
- c) bə..i → sonor samitdir
- d) əli..ba → kar samitdir

4 Oxuyun. Tərkibində yalnız qalın və yalnız incə saitlər olan sözləri seçib yazın.

bənövşə

bəli

yaşıl

Bakı

qızılgül

mavi

əlifba

lalə

qırmızı

ətirli

Şəki

Şirvanşahlar sarayı

Qarabağ

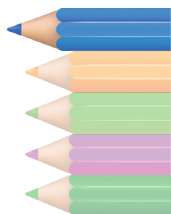
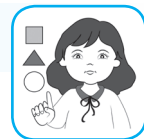
Nərgiz

yasəmən

5 Həmişə böyük hərflə yazılan sözlər cərgəsini tapın.

- a) yaşıl, sarı, göy, bakı
- b) qarabağ, naxçıvan, içərişəhər
- c) laçın, nərgiz, stol, bənövşə
- d) qutu, kəlbəcər, xankəndi, xarıbülbül

6 Mətnlərə əsasən nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri tapıb yazın.

1. *Uşaqlar həyatda oynayırdılar.*
2. *Adımızla səslənəndə biz deyə cavab verməliyik.*
3. *qalası Bakının ən qədim tarixi abidələrindəndir.*
4. *Mənim sevdiyim gül*
5. *Rənglərin anası*

7 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri tapıb yazın.

Qızılgüləm, ,
Məni sevər hər könül.
..... incə belim,
Qızıldandır hər telim.

Mən əllərdə gəzəyəm,
..... bəzəyəm.
Mənəm gözəl qızılgül,
Sən ey, açıl, gül.

8 “Rənglərin anası” mətninin birinci cümləsini köçürün.
Saitlərin altından bir, samitlərin altından iki xətt çəkin.

9 Tapmacanı oxuyun.

Ağacın tutmaq olmaz,
Ətrindən doymaq olmaz.

Bir dəfə Üzeyir Hacıbəyli musiqi məktəbinə yeni tələbələr qəbul edirdi. İmtahanları uğurla vermiş bir qızın istedadı onu xüsusilə heyran etdi. Üzeyir bəy qızı ürəkdən təbrik etdi:

– Təbrik edirəm, qızım. Sənə təhsilində uğurlar arzulayıram.

Bu vaxt qız ağlamağa başladı. Üzeyir bəy onun sevincdən ağladığını düşündü. Lakin qız hıçqıra-hıçqıra dilləndi:

– Hörmətli müəllim, məni məktəbə qəbul etdiniz, çox sağ olun. Amma mən oxuya bilməyəcəyəm.

– Niyə? - Üzeyir bəy təəccüblə soruşdu.

– Evdə pianom yoxdur.

– Eybi yoxdur, qızım. Ümidini itirmə.

Bunu deyib Üzeyir bəy köməkçi müəllimin qulağına nə isə pıçıldadı.

Qız imtahan otağından çıxanda Üzeyir bəyin **assistenti** də onun arxasınca çıxdı. Dəhlizdə qızı səsləyib dedi:

– Sən **tərcümeyi-halını** yazmalısən. Orada ünvanını da göstərməyi unutma.

Axşam evə qayıdarkən qızın anası onu sevinclə qarşıladı:

– Qızım, evimizə **piano** gətirdilər, sənin adını soruşdular, sonra pianonu qoyub getdilər. Nə qədər xəbər aldım, heç nə söyləmədilər. Bircə onu dedilər ki, "mübarəkdir!"

Şəfiqə Axundovanın xatirələrindən

? Qız nə üçün ağlayırdı?

? Üzeyir Hacıbəyli qıza nə almışdı?

? Sizcə, Ü. Hacıbəyli köməkçisinin qulağına nə demişdi?

- 1 Mətnə mavi rəngdə verilmiş sözləri seçib köçürün.
Saitlərin altından bir, samitlərin altından iki xətt çəkin.

- 2 Mətnə aid olmayan sözləri seçib cümlədə işlədib yazın.

imtahan

musiqi

eynək

ana

stəkan

məktəb

günəş

konfet

piano

dost

Unutmayın

Assistent – mütəxəssisə kömək edən şəxs, köməkçi.
Tərcümeyi-hal – bir şəxsin həyatının təsviri.

Bunları
bilməliyik

Elə sözlər var ki, onlar iki sözdən ibarətdir.
Belə sözlər mürəkkəb sözlər adlanır.
Məsələn: Qarabağ sözünün tərkibində iki söz var: **qara** və **bağ**.

- 3 Şəkilləri adlandırın.

4 Sözləri oxuyun. Mürəkkəb sözlərə diqqət yetirin.

şəhər
ada
boşqab

günəbaxan
qızılgül
göz

paltar
dost
həyatyanı

5 Uyğunluğu müəyyən edib yazın.

gecə

quzu

qara

qabı

qoyun

qabaq

ayaq

gündüz

6 Hansı mürəkkəb sözdür?

a) cücə

b) kənd

c) Qarabağ

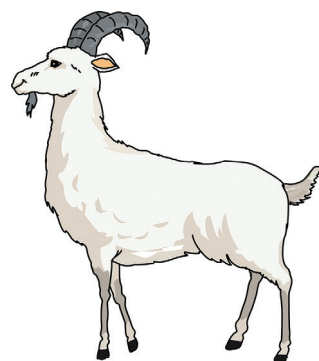
d) oğlan

7 Şeiri köçürün. Mürəkkəb sözlərin altından xətt çəkin.

Ala-bula boz keçi,
Ay qoşa buynuz keçi!
Yalqız gəzmə, dolanma
Dağa-daşa dırmanma.

Abdulla Şaiq

8 Mürəkkəb söz işlənmiş atalar sözünü tapın.

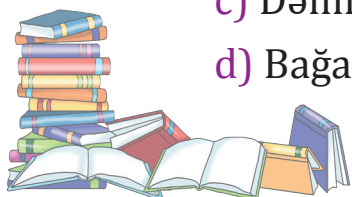

a) Yalançının evi yandı, heç kim inanmadı.

b) Dost dar gündə tanınar.

c) Dəmiri isti-isti döyərlər.

d) Bağa baxarsan bağ olar, baxmazsan dağ olar.

PARKDA

Rüfətgilin evinin önündə rəngbərəng yelləncəkləri və sürüşkənləri olan bir park var idi. Bu parkda uşaqlar mehribancasına oynayırdılar. Göy, qırmızı və yaşıl rəngdə üç yelləncək var idi. Bir neçə uşaq sıra gözləmədən yelləncəkdə yellənirmiş.

Bir gün uşaqlardan biri parkdakı yelləncəyə zərər veribmiş.

Digər uşaqlar bu uşağa etdiyi hərəkətin yanlış olduğunu söyləyiblər. Uşağa etdiyinin səhv davranış olduğunu izah ediblər. Dostlarından üzr istəyib onlarla birlikdə oynamağa davam etdi.

- ? Rüfətgilin evinin önündə nə var idi?
- ? Parkda hansı rənglərdə yelləncək var idi?
- ? Uşaqlardan biri hansı səhv hərəkəti etmişdi?

1 Şəkillər haqqında fikrinizi söyləyin.

2 Mətnə rəng bildirən sözləri seçib cümlədə işlədin.

Bunları bilməliyik

Mürəkkəb sözlər bitişik və ya defislə yazıla bilər.

gün + baxan = günəbxan (Bitişik yazılır.)

gecə + gündüz = gecə-gündüz (Defislə yazılır.)

3 Aşağıda verilmiş mürəkkəb sözləri yazılış qaydasına uyğun yazın.

toz soran
dərə təpə
ev eşik

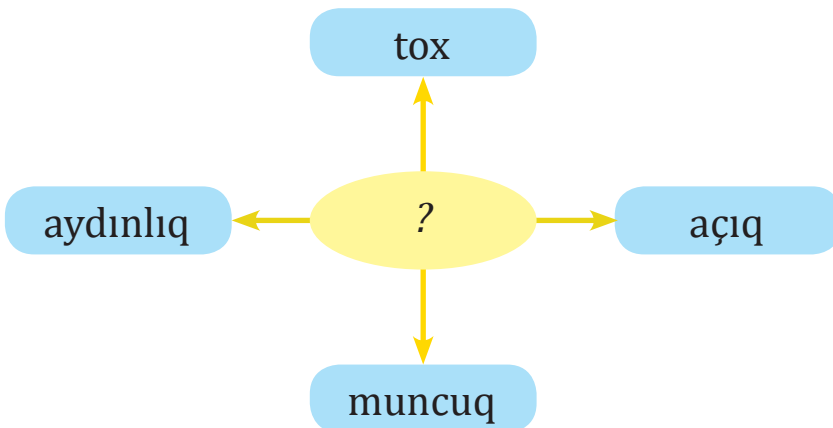
qırx ayaq
gün orta
ay gün

var dövlət
əyri üyrü
qızıl gül

Bitişik yazılanlar	Defislə yazılanlar

4 O hansı sözdür ki, aşağıdakı sözlərin hər biri ilə birləşərək mürəkkəb söz yarada bilər?

a) burun

b) göz

c) əl

d) ayaq

e) dodaq

5 Nöqtələrin yerinə hansı bənddəki sözü yazmaq olar?

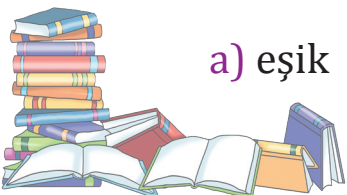

..... - eşik

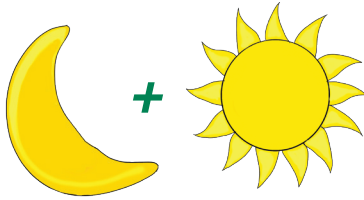
a) eşik

b) ev

c) oba

6 Hərfləri düzgün ardıcılıqla yazın və sözləri oxuyun.

y ü a n g

d ü g a l n

q a y a ı b q a

7 Buraxılmış hərfləri əlavə etməklə oxuyun.
Mürəkkəb sözləri tapıb yazın.

toyu..
..apı
zu..na
günəba..an
Ze..nəb

soy..q
qı..
o..lan
də..tər
ar..

güno..ta
ve..rə
to..soran
bu..da
mək..əb

8 Yalnız qalın saitlər olan sözlərin yazıldığı bəndi göstərin.

- a) pıçılı, tövbə
- b) ayı, qaranlıq
- c) zürafə, piano

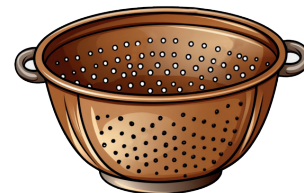
- d) kitab, dəftər
- e) memar, divar

9 Tapmacanı oxuyun.

Bir hovuzum var dəmirdən,
Su gəlir yetmiş yeddi dəlikdən.

Tapmacanın cavabının düzgün yazılış qaydası hansıdır?

a) aş-süzən

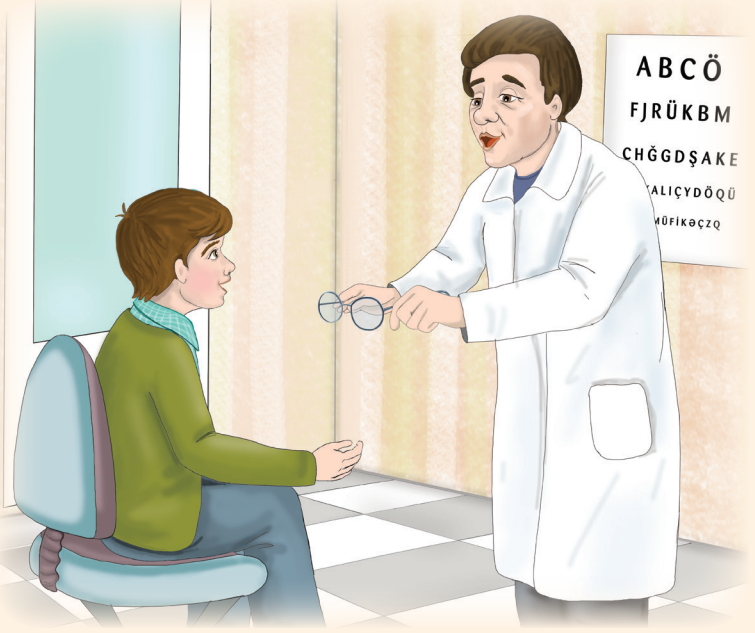
b) aşsüzən

GÖZLƏRİMİZİ QORUYAQ!

Son illər texnologiya inkişaf edir. Telefon, planşet və televizordan istifadə günün tələbidir.

Hər gün dərsdən gəlib telefonda oyun oynayırdım. Sonra isə televizora baxırdım. Mənim dərslərə vaxtım qalmırdı. Yalnız axşam yatarkən yadıma düşürdü. O da çox gec olurdu. Səhər yuxudan oyana bilmirdim. Dərslərə gecikirdim. Qiymətlərim aşağı olmuşdu.

Bir gün gözlərim ağrıdı. Ağrı elə şiddətli idi ki, baş ağrılarımı da artırdı. Valideynlərim dərhal məni həkimə apardı. Həkim ətraflı müayinə etdi. Sonra belə dedi:

– Sən telefonla çox oynayırsan. Ona görə də görmən zəifləyib. Belə davam etməməlisən. Yoxsa daha da ağırlaşar.

Həkim eynək taxmağı təvsiyə etdi.

Valideynlərimi dinləmədiyim üçün çox təəssüfləndim. Bu yaşda gözlərimin zəifləməsinin səbəbkarı özüm idim.

- ? Uşağın dərslərinə niyə vaxt qalmırdı?
- ? Uşağın gözlərinin zəifləməsinə səbəb nə idi?
- ? Həkim ona nə məsləhət gördü?
- ? Uşaq niyə təəssüflənmişdi?

1 Mətnin əsas fikrini ifadə edən bir neçə cümlə qurun.

2 Mətndəki uşağa aid xüsusiyyəti seçin.

çalışqan

yuxudan oyana bilməyən

məsuliyyətli

dərsə gecikən

3 Mətnə əsasən nöqtələrin yerinə uyğun gələn variantı müəyyən edin.

Həkim uşağa ... tövsiyə etdi.

a) şərf taxmağı

b) papaq taxmağı

c) eynək taxmağı

4 Mətnə uyğun gələn doğru fikri tapın.

1. Gecələr gec yatmaq xeyirlidir.

2. Planşet və telefonlardan istifadə gözlərimizi zəiflədə bilər.

3. Dərslərimizi vaxtımız qaldıqda oxumalıyıq.

4. Uşağın gözlərinin zəif görməsinin səbəbkarı valideynləri idi.

5 Şəkillərə diqqətlə baxın. Hansı şəkil mətnin məzmununa uyğundur?

- 6 Mətnə altından xətt çəkilmiş sözləri başqa sözlərlə əvəz edib cümlədə işlədin.

Bunları
bilməliyik

Eyni sözün təkrarı ilə yaranan
mürəkkəb sözlər defislə yazılır:
tez-tez, top-top, gec-gec, yavaş-yavaş.

- 7 Cümlələri köçürün. Mürəkkəb sözlərin altından xətt çəkin.

1. *O, yazı yazarkən tez-tez hərfləri buraxır.*
2. *Uşaqlar bağçada top-top oynayır.*
3. *Zeynəb işlərini yavaş-yavaş bitirir.*
4. *Zakir qışda gec-gec xəstələnir.*

- 8 Şəkildə gördüklərinizi adlandırın. Hansılar mürəkkəb sözlərdir?

- 9 Verilmiş sözləri uyğunlaşdıraraq mürəkkəb sözlər düzəldib yazın.

altı

yarı

gecə

dalaş

bir

dəfəlik

dava

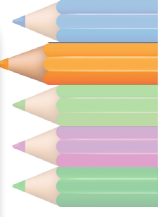
ot

isti

guşəli

LOVĞA ŞİR

Biri vardı, biri yoxdu. Uzaq ölkələrin birində bir şir yaşayırdı. O hər yerdə lovğalanıb deyirdi ki, mən hamıdan güclüyəm.

Bir gün qarğa şirin belə lovğalandığını görüb dedi:

– Lovğalanma, ay axmaq şir! Dünyada ən güclü insandır.

Şir qarğanın bu sözünü eşidib öz gücünü sınamaq istədi və insanı axtarmağa yollandı. Qəzəbli halda qarşısına çıxan heyvandan insanı soruşdu.

Şir elə tələsirdi ki, hətta qabağına çıxan quyunu belə görmədi. Birdən o, quyuya düşdü, nə qədər çalışdısa, çıxa bilmədi.

İnsan öz yolu ilə düz gedirdi. Şirin səsini eşidib quyuya yaxınlaşdı. Bu zaman şir ondan kömək istədi.

– Ey, [redacted] insan, məni quyudan çıxart.

İnsan ona dedi:

– İndi sənə kömək edəyəm.

İnsan tez bir ağac kəsib quyuya saldı. Lovğa və hirsli şir insanın dünyada hamıdan güclü və rəhmli olduğuna inandı. İnsanın köməkliyi ilə quyudan çıxdı. Utandığından başını aşağı salıb getdi. Deyirlər ki, bir də onun lovğalandığını gördüm deyən olmadı.

- ? Qarğa şirə nə məsləhət verdi?
- ? Şir niyə quyuya düşdü?
- ? Onu quyudan kim xilas etdi?
- ? Şir bir daha niyə lovğalanmadı?

1 Altından xətt çəkilmiş sözü hansı sözlə əvəz etmək olar?

a) nəhayət

b) təsadüfən

c) qəfildən

2 Mətnə mavi rəngdə verilmiş hissəyə hansı söz yazılmalıdır?

güclü

böyük

hörmətli

3 Mətnə olan heyvan adlarını tapın. Cümlədə işlədib yazın.

4 Mətnin məzmununa əsasən səhv fikri tapın.

- *Qarğa ağıllı məsləhət verir.*
- *Dünyada ən güclü insandır.*
- *Şir lovğa heyvandır.*
- *İnsan çətin vəziyyətində şirə kömək etmədi.*
- *Şir sonda utandığından başını aşağı salıb getdi.*

5 Mətnə aid olmayan sözləri seçib yazın.

qarğa
güclü
göz

dovşan
kəpənək
rəhmli

lovğa
şir
canavar

insan
ulduz
kənd

Xatırlayaq

Hecalara bölünmüş sözü sətirdən sətərə keçirmək olur.

armud, ar-
mud, insan, in-
san, lovğa, lov-
ğa

6 Sözləri hecalara ayıraraq köçürün.

insan

quyu

heyvan

qarğa

güclü

dünya

ağac

kömək

7 Şəkillərin köməyi ilə cümlə qurub yazın.

8 Sözləri oxuyun. Heca sayına uyğun olaraq qruplaşdırıb yazın.

heyvan, meşə, çətin, utanmaq, şir, lovğa, səs, hirsli, göz, birdən, kömək, düz, qarğa, qara, sınmaq, lovğalanmaq.

bir hecalı	iki hecalı	üç hecalı

9 Verilmiş hecalardan heyvan adları düzəldin.

bə cey tül ral yı şik kü
a pi çan ran bir si do
nək də mun ma nuz yun mey və qo

10 Hecalara düzgün ayrılmayan sözləri tapın. Səhvləri düzəldib yazın.

stək-an	qar-ğa	id-man	dov-şan
dəf-tər	qon-aq	köm-ək	i-nsan

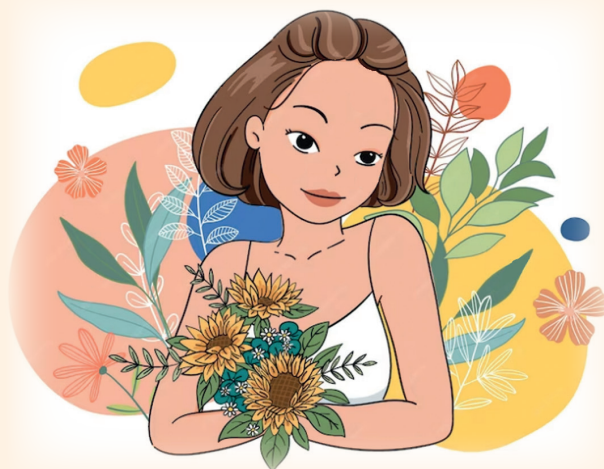

Ana

Ey mehriban anam, ey əziz anam,
İsti qucağında böyütdün məni.
Həzin, şirin-şirin laylamı çaldın,
Gözəl əllərinlə yedirtdin məni.

Mənə yol göstərib, məsləhət verən.
Qışımın tərtəmiz qarısan ana.
Ömrümün yolunda bir şamsan yanan.
Payızda bəhərim, barımsan ana.

Teymurzadə Farizə

- ? Şeir neçə bənddən ibarətdir?
- ? Şeirin müəllifi kimdir?
- ? Şeirdə kimdən söhbət gedir?

1 Cümlələri tamamlayıb yazın.

Əlifbamızda 9 var.

Əlifbamızda 23 var.

a, ı, o, u saitlərdir.

e, ə, i, ö, ü saitlərdir.

incə

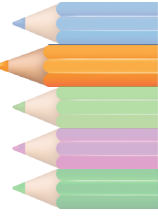
sait

qalın

samit

2 Şeirin birinci bəndini köçürün. Qalın saitlərin altından xətt çəkin.

3 Aşağıda verilən şəkillər haqqında danışın.

4 Aşağıda verilən sözlərdə bir hərfi dəyişməklə yeni sözlər düzəldib yazın.

ana →

qar →

bir →

baş →

qoz →

təb →

5 Şeirin ikinci bəndini köçürün. İncə saitlərin altından xətt çəkin.

6 Ana sözündəki hərflərlə başlayan sözlər tapıb yazın.
Sait və samitləri fərqləndirin.

7 Şeirdə mavi rəngdə verilmiş sözləri cümlədə işlədib yazın.

8 Mətni hecalara ayıraraq köçürün.

Ana müqəddəs varlıqdır. Onun əli dəyən hər şey gözəldir. Ana məhəbbəti kainat qədər sonsuz, həyat qədər şirindir. Dünyada ana qucağından isti bir yer, ana laylasından həzin bir musiqi yoxdur.

9 Ancaq samitlərdən ibarət cərgəni göstərin.

- a) l, m, i, t, b
- b) q, s, y, ü, l
- c) r, f, b, y, t
- d) a, z, t, v, m
- e) c, ç, ə, d, v

10 Səhv yazılmış sözləri seçin və düzgün yazılış formasına uyğun dəftərinizə köçürün.

müəllim

ləzət

oğlan

kitap

təbiyyət

qız

dovşan

ana

ayilə

ÜMUMİLƏŞDİRİCİ TAPŞIRIQLAR

1 Aşağıdakı cümlələr hansı mətnə aiddir?

- *Üzeyir bəy onun sevincdən ağladığını düşündü.*
- *Sən tərcümeyi-halını yazmalısan.*
- *Qızım, evimizə piano gətirdilər.*
- *Sənə təhsilində uğurlar arzulayıram.*

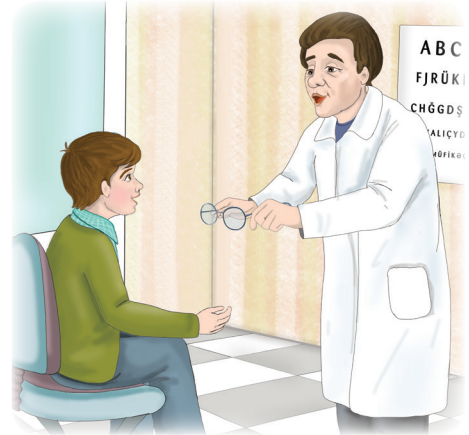
2 Verilmiş şəkillərlə mətnləri uyğunlaşdırın.

Gözlərimizi
qoruyaq

Lovğa
şir

Parkda

3 Köçürün. Dodaqlanan saitlərin altından bir xətt çəkin.

Ey mehriban anam, ey əziz anam,
İsti qucağında böyütdün məni.
Həzin, şirin-şirin laylamı çaldın,
Gözəl əllərinlə yedirtdin məni.

4 Beş mürəkkəb söz tapıb cümlədə işlədin.

5 Doğru olmayan fikri göstərin.

- a) *l, m, n, r* sonor samitlərdir.
- b) *a, ı, o, u* qalın saitlərdir.
- c) müəllim sözündəki saitlər incədir.
- d) *e, ə, i, ö, ü, a* incə saitlərdir.
- e) *t, s, f* kar samitlərdir.

6 Köçürün. Kar samitlərin altından xətt çəkin.

çərşənbə	park	şir	televizor
texnologiya	qəzəbli	xəlvətcə	sürüşkən
lovğa	eynək	tonqal	yelləncək
rəngbərəng	külək	quyu	tövsiyə

7 Şəkilləri adlandırıb cümlədə işlədin.

8 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn hərfləri əlavə edərək yazın. Yalnız incə saitlərdən ibarət olan sözləri cümlədə işlədin.

to..uq

də..tər

çəh..ayı

mar..

əti..

qaşı..

nəl..əki

cü..ə

a..a

Sevin..

tele..on

pa..lava

badım..an

pia..o

qə..əm

İLAXIR ÇƏRŞƏNBƏLƏRİ

Novruz şənlikləri martın 21-nə dörd həftə qalmış başlanır. Həmin həftələrin çərşənbə axşamı günlərinə el arasında "ilaxır çərşənbələri" deyilir. Bunlar Su çərşənbəsi, Od çərşənbəsi, Yel çərşənbəsi və Torpaq çərşənbəsidir. İlaxır çərşənbələrində xalqımızın qədim və gözəl adət-ənənələri yaşayır.

Su çərşənbəsinə "Əzəl çərşənbə", "Sular Novruzu" da deyirlər. Su çərşənbəsi suya müqəddəs inamla bağlıdır.

Od çərşənbəsi qədimdə xalqımızın Günəşə, oda sitayışı ilə bağlıdır.

Yel çərşənbəsində əsməyə başlayan mülayim küləklər yazın gəlişindən xəbər verir.

Torpaq çərşənbəsi ilaxır çərşənbələrinin sonuncusudur. Artıq yer oyanır, torpaq nəfəs alır.

İnanca görə, sonuncu çərşənbədə ürəyində niyyət tutub qaş qaralandan sonra **xəlvətçə** qohum-qonşu qapısına gedirlər. Qapı arxasında dayanır, içəriyə qulaq asırlar. İçəridən eşidilənlər niyyətin yerinə yetib-yetməyəcəyinə işarədir. Əgər xoş sözlər eşidilirsə, demək, niyyətin baş tutacaq. Ona görə də axırncı çərşənbədə hamı evində xoş sözlər danışmağa çalışır. Çünki birdən qapıya gəlib dilək tutan olar, qoy niyyəti xoş sözə tuş gəlsin. Bu ənənəyə "qulaq falı" deyilir.

Torpaq çərşənbəsində evlərdə üzərlik yandırılır, həyətlərdə tonqallar qalanır. Uşaqlar torbalarını götürür, qapı-qapı dolaşib Novruz payı yığırlar.

"Bayramlar və tarixi günlər" kitabından

- ? İlaxır çərşənbələr nə zaman başlayır?
- ? Hansı çərşənbələri tanıyırsınız?
- ? Çərşənbələrdə nə qalanır?
- ? Çərşənbələrdə hansı ənənələrə əməl edirlər?

1 Cümlələri tamamlayın.

- *Su çərşənbəsinə də deyirlər.*
- *ilaxır çərşənbələrinin sonuncusudur.*
- *çərşənbəsində əsməyə başlayan ilıq küləklər yazın gəlişindən xəbər verir.*
- *Torpaq çərşənbəsində həyətlərdə qalanır.*

2 Mətnə göy rəngdə yazılmış sözü başqa sözlə əvəz edib cümlədə işlədin.

3 Tapmacanı oxuyun.

Özüm isti, rəngim al,
Ağrı-dərdi məndə sal.

qaş qaralmaq –
qaranlıq çökmək

4 Tapmacanın açması hansı şəkildə əks olunub.

5 Verilmiş cümlələrlə çərşənbələri uyğunlaşdırıb yazın.

Həmin gün ağacın altında durub niyyət edərlər və Yel babanı köməyə çağırırlar.

Həmin gün insanlar torpağı alaqdan təmizləyir.

Həmin gün insanlar su üstünə gedir, al üzlərini yuyurlar.

İlaxır çərşənbələrdən ikincisidir.

torpaq
çərşənbəsi

yel
çərşənbəsi

su
çərşənbəsi

od
çərşənbəsi

Bunları bilməliyik

Bəzi sözlər bir-biri ilə birləşdikdə söz birləşməsi yaranır.
Söz birləşməsinin mənası sözün mənasından daha dəqiq olur.

Müqayisə edin:

kitab – söz

Azərbaycan dili kitabı – söz birləşməsi.

6 Söz birləşməsi işlənmiş variantı tapın.

- a) qələm, kitab
- b) meyvə, şirin
- c) sinif otağı
- d) çiyələk, qırmızı
- e) qoz, fındıq

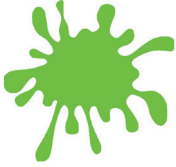
7 Sözləri düzgün birləşdirməklə söz birləşməsi yaradın.

ilaxır
Novruz
yaşıl
şəkərbura
məktəb

səmən
naxışı
çərşənbələri
yolları
adətləri

8 Şəkillərdən istifadə etməklə söz birləşmələri düzəldib cümlədə işlədin.

 səməni	 lent
 şam	 yumurta

RƏNGLİ YUMURTALAR

Rüfətin bayramlar içində ən sevdiyi bayram Novruz bayramı idi. O bu bayramda yumurta döyüşdürməyi səbirsizliklə gözləyirdi. Firəngiz nənə də nəvəsinin istəyini yerinə yetirmək üçün soyuducudan beş ədəd yumurta götürdü. Rüfət çantasından rəngli boyaları götürüb nənəsinə kömək etmək istədi.

Elə bu vaxt nənə dedi:

– Əziz nəvəm, yumurtanı belə boyamaq olmaz. Axı onu bişirib yeyəcəyik. Bu boyalar sağlamlığa ziyandır, mənim balam. Novruz yumurtası üçün təbii boyalardan istifadə etmək lazımdır. Məsələn: soğan, çuğundur, zəfəran, göyərtili. Gəl bərabər bunlarla yumurtaları boyayaq.

Həmin gün Rüfət bir nəticə çıxardı: ən gözəl rənglər təbiətin bizə bəxş etdiyi rənglərdir.

- ? Rüfətin ən çox sevdiyi bayram hansıdır?
- ? O bu bayramda ən çox nəyi sevirdi?
- ? Rüfət yumurtaları nə ilə boyamaq istədi?
- ? Nənə nə məsləhət verdi?

1 Şəkillərə baxın. Mətnin sonuncu cümləsini hansı şəkil əhatə edir?

2 Mətnin sonuncu cümləsi haqqında fikirlərinizi söyləyin.

3 Tapmacanı oxuyun.

Qapısız günbəzəm,
Üzüm ağ, içim sarı.
Novruzda bəzənərəm,
Qırmızı, yaşıl, sarı

Tapmacanın cavabı hansı şəkildədir?

4 Cədvələ uyğun olaraq söz və ifadələri qruplaşdırın.

dost, yaşıl, alma, zürafə, ağ vərəq, duzlu yemək, qaz,
yağlı yemək, yumurta, sarı yumurta, qoğal, şirin paxlava.

Söz	Söz birləşməsi

5 Yumurta sözünün ilk və son hərfləri ilə başlayan sözlər yazın.

6 Nöqtələrin yerinə samitlər əlavə edərək köçürün.

yu..urta

so..an

rə..g

gö..ərti

çuğu..dur

zə..əran

qı..mızı

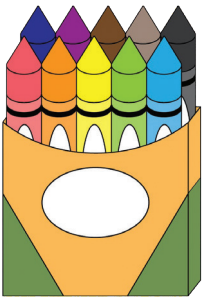

7 Yalnız böyük hərflə yazılan sözlər cərgəsi hansıdır?

- a) tonqal, od, torpaq
- b) yumurta, yaşıl, sarı
- c) novruz, fərid, rasim
- d) pozan, qara, səməni
- e) paxlava, keçəl, kosa

8 Yumurtanı təbii yolla necə boyamaq olar?

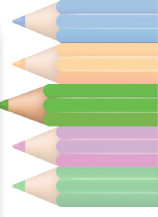
9 Mətni köçürün. Dodaqlanan saitlərin altından bir, dodaqlanmayan saitlərin altından iki xətt çəkin.

Hər fəslin öz gözəlliyi var. Yaz fəslində təbiət oyanır. Ağaclar çiçək açır, köçəri quşlar qayıdır. İnsanlar Novruz bayramına hazırlaşır. Səməni qoyurlar. Bayram şirniyyatları bişirirlər.

NOVRUZ BAYRAMI

Novruz bayramı ərəfəsində biz bayram tətilinə çıxdıq. Həmin günlərdə mən atamla kəndə, nənəmgilə getdim. Kənddəki dostlarım mənim gəlişimə çox sevindilər. Tahir dedi:

– Dünən ilaxır çərşənbəsi idi. Heyif ki, burada yox idin. Eybi yox, bayram axşamı bir yerdə yaxşıca əylənərik.

Martın 20-si gəlib çatdı. Bütün həyətlərdə uşaqlar tonqal qalamışdılar. Tahir məni bir kənara çəkib dedi:

– Get evdən bir torba gətir. Aygüngilin qapısına torba ataq.

Mən utana-utana dedim:

– Yaxşı deyil axı... Birdən görərlər.

– Görsünlər də. Burda nə var ki?! Adətimiz belədir. Özü də Aygünün anası Səadət xala, bilirsən, nə qoğal bişirir?!

Biz Aygüngilin qapısı ağzına torba qoyub gizləndik. Aygünün anası qapını açıb torbanı götürdü. Bir azdan qayıdıb şirniyyatla dolu torbanı həmin yerə qoydu.

Biz sevincək torbanı götürüb dostlarımızın yanına qaçdıq. Qoğal, doğrudan da, çox dadlı idi. Amma paxlava nənəmin paxlavasına çatmazdı.

Mən Novruz bayramını çox sevirəm, çünki bu bayramda hamı güləriz, mehriban olur, hətta kūsülülər də barışırlar.

Gülşən Orucova

- ? Oğlan bayram tətilində hara getdi?
- ? Martın 20-də uşaqlar həyətdə nə qalamışdı?
- ? Oğlanlar Aygüngilin qapısına nə qoydu?
- ? Oğlan Novruz bayramını nə üçün sevir?

- 1 Mətnə hansı Novruz adətləri haqqında məlumat verilir? Siz hansı Novruz adətlərini tanıyırsınız?

- 2 Mətnə olan söz birləşmələrini seçib yazın. Həmin söz birləşmələrini cümlədə işlədin.

- 3 Sözləri oxuyun. Hecalara ayıraraq yazın.

tətil

tonqal

çərşənbə

Novruz

qoğal

dadlı

paxlava

Xatırlayaq

Bir hərfdən ibarət olan hecanı sətirdən sətərə keçirmək olmaz:

ana, ata, ilan, odun

- 4 Hecalara ayrılma bilməyən sözləri seçib yazın.

ot	ata	zeytun	dərman	at
bərk	ovqat	etibar	himn	qovun
biz	il	bir	tarix	rəng

- 5 Hecalara düzgün ayrılmayan sözləri seçin. Səhvləri düzəldib yazın.

to-nqal
yum-ur-ta
ya-şıl
an-a

bər-k
ba-lıq
tət-il

bay-ram
pax-lav-a
şə-kər-bu-ra
səm-ə-ni

6 *Günəş, çiçək, sevinc* sözlərinin böyük və kiçik hərflə yazıldığı cümlələr qurun.

7 Mətnin birinci abzasını köçürün. Üç hecadan ibarət sözləri seçin.

8 Şəkillərdən istifadə edərək cümlələri tamamlayıb yazın.

Biz tonqal qalamaq üçün topladıq.

Novruz bayramında Fəridlə atdıq.

Biz nənəmlə yumurta boyamaq üçündan istifadə etdik.

Anam göyərti.

Bayramın ən gözəl nemətləri

9 Verilmiş sözdəki hər bir hərfdən yeni söz düzəldib yazın.

N	O	V	R	U	Z
---	---	---	---	---	---

10 Qarışıq verilmiş sözlərdən cümlə qurun.

qaladım, tonqal, mən

naxışını, sevda, vurdu, şəkərburanın

tökdü, Zöhrə, şərbətini, paxlavanın

HƏYAT DƏRSİ

Bir gün cavan bir oğlan yolda müəllimini görür. Onunla hal-əhval tutandan sonra həyatından şikayətlənməyə başlayır:

– Müəllim, işlərim heç yaxşı deyil. Çox kasıb yaşayıram. Kaş mənim də var-dövlətim olaydı. Mən də yoldaşlarım kimi şən, firavan yaşayırdım.

Müdrək müəllim şagirdinin sözünü kəsib dedi:

– Sənin belə gileylənməyə haqqın çatmır. Sən böyük dövlət sahibisən!

Oğlan təəccübləndi.

– Mən dövlətliyəm? Hanı o dövlət?

– Sənin gözlərin. Sən bir gözünün əvəzinə nə almaq istərdin?

– Siz nə danışırırsınız?! Mən gözümü heç bir xəzinəyə dəyişmərəm.

– Yaxşı, onda əllərinin əvəzində sənə çoxlu qızıl verərəm.

– Yox, mən əllərimi qızıla satmaram, - deyə oğlan cavab verdi.

Müəllim şagirdinə gülümsəyərək söylədi:

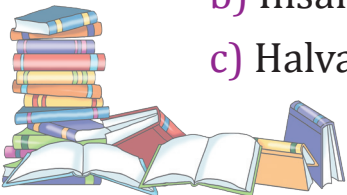
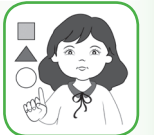
– İndi görürsən, necə dövlətliyənsən?! Sən sağlamsan, çalışqan olsan, hər şey əldə edə bilərsən.

- ? Oğlan yolda kimi gördü?
- ? O nədən şikayət edirdi?
- ? Müəllim ona nə məsləhət gördü?
- ? Sizcə, dünyada ən dəyərli xəzinə nədir?

1 Fikirlərdən hansı mətnin məzmununu ifadə edir?

- a) Əldən qalan əlli il qalar.
- b) İnsan üçün ən böyük dövlət sağlamlıqdır.
- c) Halva-halva deməklə ağız şirin olmaz.

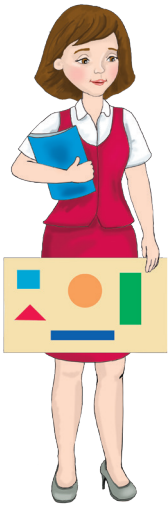
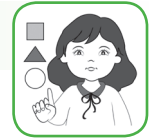
2 Aşağıdakı sözlərdən hansılar mətnə aiddir?

- a) müəllim, gileylənmək
- b) torpaq, su
- c) meyvə, tərəvəz
- d) parça, göz
- e) şagird, bal

gileylənmək – şikayət etmək
firavan – şən

3 Şəkilləri adlandırın. Tərkibində qoşa sait işlənən sözləri göstərin.

Xatırlayaq

Dilimizdə elə sözlər var ki, onlarda iki sait yanaşı işlənir.
Bu sözlərə qoşasaitli sözlər deyilir.
Məsələn: təbiət, kainat, ibtidai.

4 Sözləri köçürün. Qoşa sait işlənən sözlərin altından xətt çəkin.

qüvvə	təyyarə	təbiət	əncir
ictimai	yeddi	faiz	heyva
ananas	şərait	daim	

5 Buraxılmış hərfləri əlavə etməklə köçürün.

da..rə
şəra..t
f..iz
f..aliyyət
m..əllim

a..lə
təbi..t
stadi..n
s..it
S..idə

s..al
kak..o
ok..an
pi..no
çempi..n

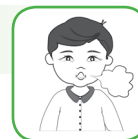
6 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri tapıb yazın.

balıq	→	kürü
inək	→	süd
toyuq	→	
arı	→	

7 Oxuyun. Tapmacanın cavabı hansı şəkildədir?

Ala qapı, zəncir sapı,
Beş budağı, bir yarpağı.

8 Nöqtələrin yerinə uyğun gələnə seçin.

İnsan üçün ən böyük dövlət ...

a) puldur

b) şöhrətdir

c) sağlamlıqdır

9 Mətnə aid cümlələri verilmiş şəkillərdən istifadə edərək tamamlayın.

Sənin ... ən dəyərli dövlətdir.

Mən əllərimi ... satmaram.

Onda ... əvəzinə sənə çoxlu qızıl verərəm.

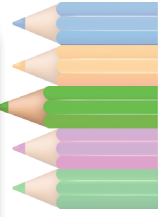

YAZ GÜNLƏRİ

Gəl, gəl, a yaz günləri!
İlin əziz günləri!
Dağda ərıt qarları,
Bağda ərıt qarları:

Çaylar daşıb sel olsun,
Taxıllar tel-tel olsun.
Ağaclar açsın çiçək,
Yarpağı ləçək-ləçək.

Mirzə Ələkbər Sabir

- ? Şeirın müəllifi kimdir?
- ? Yaz fəslində təbiətdə hansı hadisələr baş verir?
- ? Ağaclar hansı fəsildə çiçək açır?

1 Şeirdə təsvir olunan fəsil haqqında doğru fikri göstərin.

- a) Ağaclar yarpaqlarını tökür.
- b) Uşaqlar qartopu oynayır.
- c) Ağaclar çiçək açır.
- d) Ailəməzlə çimərliyə gedirik.
- e) Havalar soyuq olur.

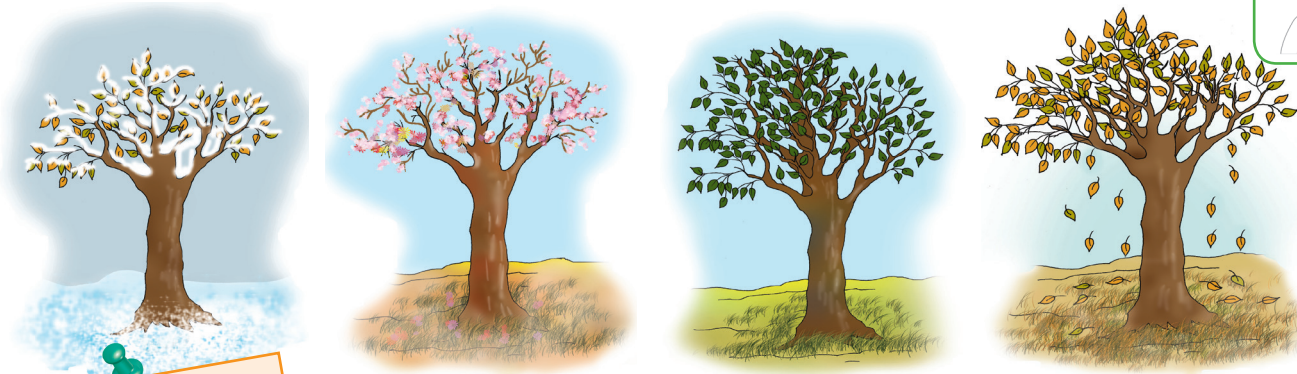
2 Şeirdəki mürəkkəb sözləri seçib cümlədə işlədin.

3 Şeirın birinci bəndini köçürün. Çoxluq bildirən sözlərin altından xətt çəkin.

4 Şəkillərdən istifadə edərək fəsillər haqqında qısa məlumat verin.

Xatırlayaq

Dilimizdə elə sözlər var ki, onlarda iki eyni sait yanaşı işlənir. Bu sözlərə eynicinsli qoşasaitli sözlər deyilir.

Məsələn: maaş, saat, zoopark

5 Oxuyun. Eynicinsli qoşasaitli sözləri seçib yazın. Həmin sözləri cümlədə işlədin.

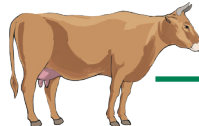
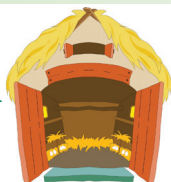

Əli boş zamanlarında bədii kitab oxumağı çox sevir. O hər gün kitab oxumaq üçün bir saat vaxt ayırır. O, qiraətə az vaxt ayırdığı üçün təəssüflənirdi. Buna səbəb ev tapşırıqlarının çox olmasıdır.

6 Şəkillərə əsasən məntiqi ardıcılığı tamamlayın.

Nümunə:

?

?

?

7 Boşluqlara uyğun gələn sözləri tapın.

1. Novruz bayramı fəslində qeyd edilir.

Ağac

2. yazın gəlişindən xəbər verir.

Novruzgülü

3. Yaz fəslində çiçək açır.

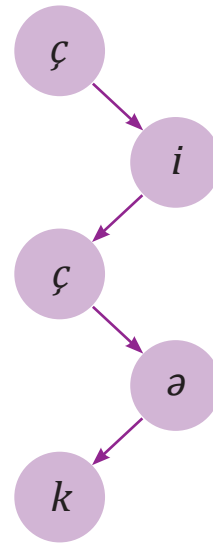
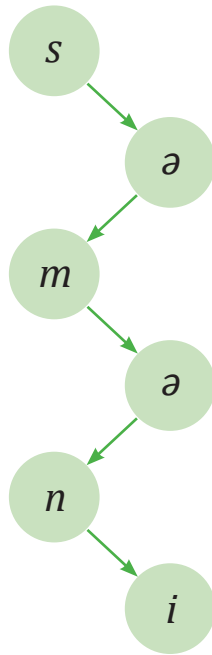
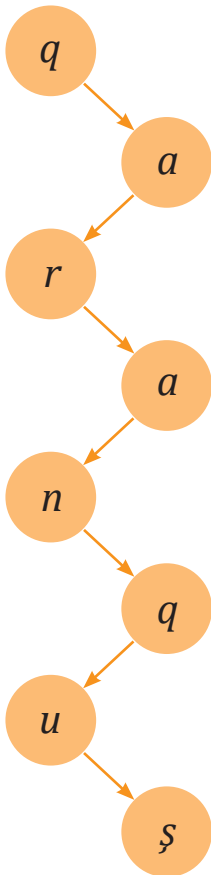
Qaranquş

4. yaz fəslində bitir.

Yaz

8 Oxların ardıcılığını davam etdirin və sözləri tapıb yazın.

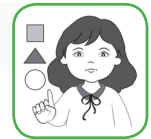
9 Şeirdə mavi rəngdə verilmiş sözü hansı sözlə əvəz etmək olar?

a) qış

b) payız

c) yay

d) bahar

ÜMUMİLƏŞDİRİCİ TAPŞIRIQLAR

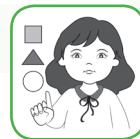
1 Verilmiş şəkillər hansı mətnlərə aiddir?

2 Hansı çərşənbələri tanıyırsınız? Hər çərşənbə haqqında bir cümlə yazın.

3 Aşağıdakılardan hansılar təbii boya vasitələridir?

- a) rəngli boyalar
- b) rəngli karandaşlar
- c) zəfəran, soğan qabığı, göyərti, çuğundur

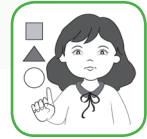
4 Şəkillərə əsasən söz birləşməsi düzəldib yazın.

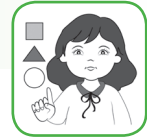
5 Novruz adətləri olan bəndi göstərin.

- a) gülləri sulamaq, televizora baxmaq
- b) qapı pusmaq, torba atmaq
- c) qartopu oynamaq, kitab oxumaq
- d) yolka bəzəmək, ağac əkmək

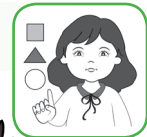

6 Hansı bənddəki sözlər səhv yazılıb?

- a) mətbəə, təbii
- b) bədii, maaş
- c) qənayət, zopark
- d) saat, təbiət
- e) camaat, təəssüf

7 Hansı quşun adı yalnız incə saitlərdən ibarətdir?

8 Yalnız bir hecadan ibarət olan sözləri seçib yazın. Onları cümlədə işlədin.

yaz	incə	sağlamlıq
göz	yay	Novruz
tonqal	yumurta	quş
şən	papaq	rəng

Bağbanın bağçasında qoca bir alma ağacı var idi. Bu ağac o qədər qocalmışdı ki, artıq bar vermirdi. Bir gün bağban ağaca baxıb öz-özünə deyir:

– Alma ağacı çox qocalıb. Nə vaxtdır ki, meyvə də vermir. Bundan sonra onun heç kimə faydası yoxdur. Yaxşısı budur, onu kəsim.

O, əlinə balta alıb alma ağacının yanına gəlir. Bu zaman ağacda yaşayan sincab, sərçə, cırcırma, qarışqa və arılar ona yalvarmağa başlayırlar:

– Xahiş edirik, ağacımızı kəsmə. Axı bura bizim evimizdir! Unutma ki, biz hamımız bir-birimizə gərəyik!

Bunu eşidən bağban peşman olur. Öz-özünə deyir: "Gör mən nə qədər səhv düşünmüşəm. Mənim yararsız bildiyim ağac, əslində, nə qədər faydalı imiş".

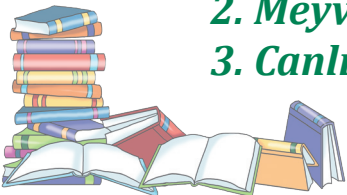
Beləliklə, bağban fikrindən əl çəkir. Ağacda yaşayan heyvanlar çox sevinirlər. Bağbana təşəkkür edirlər. Birlikdə alma ağacındakı yuvalarında yaşamağa davam edirlər.

- ? Bağban nə üçün alma ağacını kəsmək istəyirdi?
- ? Sincab, sərçə, cırcırma, qarışqa və arılar bağbana nə dedi?
- ? Bağban nə üçün ağacı kəsmir?
- ? Heyvanlar sonda nə üçün sevinir?

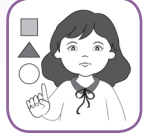
1 Hansı fikir mətnin məzmununa uyğundur?

1. Bar verən ağac başını aşağı salar.
2. Meyvə verməyən ağacı kəsmək lazımdır.
3. Canlıların həyatı bir-biri ilə sıx bağlıdır.

2 Hekayədə hansı heyvanların adları sadalanır?

- a) dovşan, kirpi, balıq
- b) keçi, pişik, qaranquş
- c) at, quzu, it
- d) sərçə, cırcırma, qarışqa
- e) zürafə, canavar, kəpənək

3 Sizcə, bağban səhvini başa düşməsə idi, hekayənin sonu necə olardı?

4 Mətnlə bağlı verilmiş şəkildə heyvanların adlarını cümlədə işlədin.

5 Cədvəldə heyvan adlarını tapın.

s	ə	r	ç	ə	
i	b	t	t	q	ç
n	a	r	ı	r	ə
c	y	q	s	ə	p
a	ı	l	u	b	i
b	a	y	q	u	ş

6 Səhv yazılmış sözlər cərgəsini göstərin.
Səhvləri düzəldərək yazın.

- əsgər, yaz, ana
- kənt, ocax, corap
- könül, göbələk, bibər
- ata, övlad, kitab
- qoyun, keçi, zəfəran

7 Verilmiş sözləri qruplaşdırıb yazın.

armud	gilas	ayı	cücə	toyuq
dovşan	banan	qarışqa	cırcırma	ananas
portağal	tülkü	sincab	sərçə	canavar

8 Şəkillərə diqqətlə baxın və fikrinizi bildirin.

Xatırlayaq

Sözün sonunda gələn samitlər bəzən deyildi ki yazılır.
Məsələn: yazılır – kitab, deyilir – [kitab].

9 Buraxılmış hərfləri əlavə etməklə yazın.

çələn..
kən..
kita..
cora..
ağa..

şəfə..
uşa..
tumurcu..
aya..
zən..

10 Hansı sözün sonunda “b” hərfi yazılmalıdır.

a) zən..

b) kita..

c) qur..

11 Buraxılmış hərfi tamamlayaraq atalar sözünü oxuyun.

Ağa..lar bar verəndə başını aşağı əyər.

DƏLƏ

Ağacdən-ağaca, budaqdan-budağa tullanan dələ birdən mürğü döyən qurdun üstünə düşdü. Qurd yerindən sıçrayıb onu yemək istədi. Dələ yalvardı:

– Burax gedim.

Qurd dedi:

– Yaxşı, səni buraxaram, ancaq bir şərtlə... De görüm, siz dələlər niyə həmişə belə şənsiniz? Mən daim darıxıram.

Dələ dedi:

– Sən gəl məni burax, çıxım ağaca, ordan bunun səbəbini deyim. Yoxsa burada səndən qorxuram.

Qurd onu buraxdı, dələ ağaca dırmaşdı və oradan dedi:

– Sən ona görə darıxırsan ki, qəlbiqarasan. Qəzəb ürəyini gəmirir. Biz də ona görə şənlik ki, xeyirxahıq, heç kimə pislilik etmirik.

Lev Tolstoy

- ? Dələ nə üçün qurda yalvardı?
- ? Qurd dələdən nə soruşdu?
- ? Qurd dələni nə üçün buraxdı?
- ? Dələ qurdun sualına nə cavab verdi?

1 Mətnə altından xətt çəkilmiş sözü hansı sözlə əvəz etmək olar?

a) nikbin

b) qəlbiqara

c) qayğıkeş

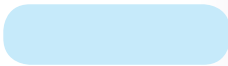
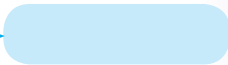
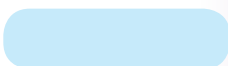
2 Mətnə əsasən aşağıdakı cümlələrdən qurda aid olanları seçib yazın.

- *Burax gedim.*
- *De görüm, siz dələlər niyə həmişə şansınız?*
- *Yoxsa burada səndən qorxuram.*
- *Qəzəb ürəyini gəmirir.*
- *Yaxşı, səni buraxaram, ancaq bir şərtlə.*
- *Sən ona görə darıxırsan ki, qəlbiqarasan.*

3 Verilmiş sözlərin mətndə kimə aid olduğunu müəyyən edin.

yalvardı, düşdü, yemək istədi, ağaca çıxdı, qəlbiqaradır, şəndir, xeyirxahdır, daima darıxır

Xatırlayaq

Sözdə samitlər yanaşı gələndə çox vaxt onlardan biri fərqli tələffüz olunur.
Məsələn: yazılır – məqsəd, deyilir – [mək'sət].

4 Səhv yazılmış sözləri seçib düzgün formasını yazın.

dokquz

toqqa

bitki

itgi

təşkil

pambıq

atdım

məmbə

zambaq

hökmdar

niyyət

şəmbə

5 Boşluqlara uyğun gələn hərfləri əlavə edib köçürün.

təy..arə

rəh..li

çay..an

qona..

döyü..kən

üzür..ü

yo..daş

si...if

kita..

dəf..ər

həm..ar

mə..səd

6 Boşluqlara uyğun gələn sözləri əlavə edib dəftərinizə köçürün.

... yerindən sıçrayıb onu yemək istədi.

qəlbiqarasan

... birdən mürgü döyən qurdun üstünə düşdü.

Qurd

Sən ona görə darıxırsan ki,

Dələ

7 Sözlərlə mənalarını uyğunlaşdırıb yazın.

xeyirxah	hər şeyə, hər kəsə şübhə ilə baxan
şən	hiddət, acıq, hirs
qəlbiqara	sevincli, şad, məmnun
qəzəb	hamının yaxşılığını istəyən

8 Nümunəyə uyğun sözləri yazın.

ayaqqa bı çaq

ba ba lıq

al ma şın

tapan ça madan

9 Cümlələri mətnin ardıcılığına uyğun köçürün.

- Siz dələlər niyə həmişə belə şənsiniz?
- Qəzəb ürəyini gəmirir.
- Qurd yerindən sıçrayıb onu yemək istədi.
- Sən gəl məni burax, çıxım ağaca.
- Dələ yalvardı.
- Qurd onu buraxdı, dələ ağaca dırmaşdı.

TORPAQ

Torpaq insanlardan küsmüşdü. Daxilində olan su və mineralları heç kimə vermək istəmirdi. İnsanların əkdüyü toxumlar yetişmirdi, böyümürdü. Ağaclar torpaqdan su və minerallar ala bilmədikləri üçün quruyurdu.

İnsanlar vəziyyətin niyə belə olduğunu araşdırmadılar. Tərəvəz və meyvələr get-gedə azalmağa başladı. Onların qiymətləri də bahalaşdı. Vəziyyət ciddiləşdi.

Belə davam edərsə, yer üzündə canlılar aləmi məhv ola bilərdi. Bu, alimləri narahat edirdi.

Nəhayət ki, insanlar vəziyyətin ciddiliyini anladılar. Torpaqdan nümunələr götürüb araşdırmağa başladılar. Gördülər ki, torpağa zərərli tullantılar qarışmış. Əvvəllər torpaq zərərli tullantıları öz gücünə təmizləyirdi. Amma tullantılar çoxaldıqca təmizləməyə gücü çatmırdı. Vəziyyəti öyrəndikdən sonra insanlar etdiklərindən çox utandılar. Ətrafı zibillikdən təmizləməyə başladılar. Torpağı şumladılar. Bir müddət keçdi. Artıq yol kənarlarında otlar göyərmiş, çiçəklər açmışdı, ağacların xırda yarpaqları görünürdü. İnsanlar bu gözəllikləri görmək üçün küçələrə axışdılar. Artıq hamı tullantıları yalnız zibil qutularına atırdı. İndi həm torpaq, həm də küçələr tərtəməzdir.

- ? Torpaq insanlardan niyə küsmüşdü?
- ? Ağaclar nə üçün qurumağa başlamışdı?
- ? Torpağı necə təmizlədilər?

- 1 Mətnə altından xətt çəkilmiş sözü hansı sözlə əvəz etmək olar? Sözü müəyyənləşdirib cümlədə işlədin.

2 Uyğun sözləri boşluqlara yazmaqla köçürün.

toxum

canlılar aləmi

azalmağa

su və minerallar

Ağaclar torpaqdan ala bilmədikləri üçün quruyurdu. Tərəvəz və meyvələr get-gedə başladı. Torpağa əkilən heç bir yetişmirdi. Belə davam edərsə, yer üzündə qalmaz.

3 Mətndəki əsas fikri ifadə edən atalar sözü hansıdır?

- *Ağacı qurd öz içindən yeyər.*
- *Bağa baxarsan bağ olar, baxmazsan dağ olar.*
- *İşləməyən dəmir pas tutur.*
- *İstəyirsən bal çörək, al əlinə bel- kürək.*
- *Ağac bar verdikcə başını aşağı salar.*

4 Şəkillərə diqqətlə baxın. Hər iki şəkil haqqında fikirlərinizi söyləyin.

Xatırlayaq

Səslər birləşərək söz əmələ gətirir.

Məsələn: a ğ a c

Sözlər bir-biri ilə birləşdikdə söz birləşməsi yaranır.

Məsələn: ağac kötüyü

ağac – söz

ağac kötüyü – söz birləşməsi

- 5 Mətdən 3 söz, 3 söz birləşməsi tapıb cümlədə işlədin.

- 6 Ağac, çiçək, bağ, torpaq, meyvə, tərəvəz sözlərinə yeni sözlər əlavə edərək söz birləşməsi yaradın.

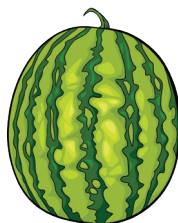

- 7 Səhv fikri tapın.

- a) Torpaq *t, o, r, p, a, q* hərflərindən yaranmış sözdür.
- b) Torpağın ətri söz birləşməsidir.
- c) Torpaq sözü yazıldığı kimi də deyilir.
- d) Torpaq sözündəki saitlər yalnız qalın saitlərdir.

- 8 Verilmiş şəkillərlə sözləri əlaqələndirərək söz birləşmələri yaradın.

torpaq

kitab

çəyirdək

ağac

- 9 Sözlərin sonuna uyğun samitlər əlavə edərək yazın.

ağa..

dara..

təmi..

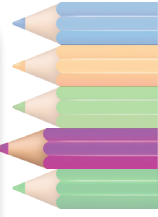
torpa..

rən..

ayı..

DALAŞQAN DOSTLAR

Bir kişinin evində üç dost yaşayırdı: it, pişik və bülbül. Günlərin bir günü ev sahibi böyük bir güzgü gətirib divardan asdı. It bu yeni əşyaya baxmaq üçün qaçıb gəldi. Güzgüdə özünü gördü. Əsəbiləşib qışqırdı:

– Ey, axmaq köpək! Dişlərini nə göstərib hürürsən. Bura bizim evimizdir. Rədd ol burdan!

Sonra qaçıb dostlarına xəbər verdi.

Bu dəfə pişik güzgünün qarşısına keçdi. Güzgüdə özünü görüb dedi:

– It qardaş, mən burda gözəl bir pişik görürəm.

Pişiyin bu sözlərinə it əsəbiləşib onu yalançı adlandırdı.

Sonra güzgünün qarşısına bülbül keçdi. O da güzgüdə özünü görüb dedi:

– Siz nə axmaq-axmaq danışırırsınız? Burada nə köpək var, nə də pişik.

Burada çox gözəl bülbül var.

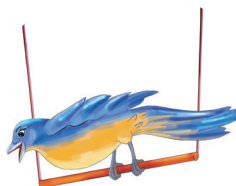
Üç dost dalaşmağa başladı. Yorulub əldən düşəndən sonra isə üçü də güzgünün qarşısına keçdi. Üçü də güzgüdə özünü gördü. Boş yerə dalaşdıqlarını anladılar. Bu hərəkətlərindən çox utandılar. Bir də heç vaxt bir-birlərini incitmədilər.

- ? Kişinin evində yaşayan dostlar hansılardır?
- ? İlk olaraq güzgüyə hansı dost baxdı?
- ? Pişik güzgüyə baxıb nə dedi?
- ? Üç dost niyə dalaşdı?

1 Hansı obraz mətnə aid deyil?

2 Nöqtələrin yerinə hansı söz yazılmalıdır?

Günlərin bir günü ev sahibi böyük bir götürüb divardan asdı.

a) xalça

b) şəkil

c) güzgü

3 Verilmiş cümlə haqqında doğru fikir hansıdır?

Bir kişinin evində üç dost yaşayırdı: it, pişik, bülbül.

- **Cümlə beş sözdən ibarətdir.**
- **Cümlədə söz birləşməsi yoxdur.**
- **Cümlədə səhv yazılmış söz var.**
- **Cümlə səkkiz sözdən ibarətdir.**

Bunları
bilməliyik

Sözün və söz birləşməsinin mənası olur.
Cümlə isə bitmiş fikir ifadə edir.

Ayı – söz

Ayı balası – söz birləşməsi

Mən "Ayı balası" mətnini oxudum – cümlə

4 Verilmiş sözlərdən cümlə düzəldin.

həyatda

o

ağac

əkdi

alma

5 *İt, pişik, bülbül* sözlərini cümlədə işlədin. Hər bir cümlənin neçə sözdən ibarət olduğunu qeyd edin.

6 Uyğunluğu müəyyən edib söz birləşmələri düzəldin və cümlədə işlədin.

şam
kitab
məktəb

üzü
həyəti
meşəsi

7 Hansı cümlə deyil?

- a) Mən güllərə su verdim.
- b) Uşaqlar qapını örtüldülər.
- c) Güzəl qız
- d) Çantanı səliqə ilə yığdım.

8 Verilmiş sözlərdən cümlə düzəldərək yazın. Neçə nömrəli söz artıq olar?

1

Sənan

2

xortum

3

çox

4

sevindi

9 Uyğunluğu tapın.

Ağ stəkan

cümlə

Fərid ağ stəkanda kofe içdi.

söz birləşməsi

BÖYÜKLƏRƏ HÖRMƏT ET

Sən can yandır anana,
Sənə candan yanana.
Sev atanı könüldən,
Qulluq elə ona sən.

Hörmət etmək nənənə
Qoy bir borc olsun sənə.
Eşit baba sözünü,
Sevdir ona özünü.

Bir yıxılan görəndə,
Tut əlindən, balacan.
Yaxşı işlər görməyə
Tələsməlidir insan.

Mirvarid Dilbazi

- ? Şeirin müəllifi kimdir?
- ? Şeir neçə bənddən ibarətdir?
- ? Şeirdə hansı ailə üzvlərinin adları çəkilir?

1 Verilmiş cümlələri oxuyun. Cümlələri şeirin bəndlərinə görə sıralayın.

1. *Yıxılan insanlara kömək etmək lazımdır.*
2. *Validəynlərimizi sevməli, onlara qulluq etməliyik.*
3. *Yaşlılara hörmət etmək borcumuzdur.*

2 Altından xətt çəkilmiş sözü hansı sözlə əvəz edə bilərsiniz?

3 Şəklə diqqətlə baxın. Şeirdə adları çəkilməyən ailə üzvləri kimlərdir?

4 Şeirdə *kim?* sualına cavab verən sözləri seçib cümlədə işlədin.

Xatırlayaq

Ad bildirən sözlər *kim? nə? hara?*
suallarından birinə cavab verir.

kitab – nə?

nənə – kim?

Bakı – hara?

5 Sözləri cədvələ uyğun qruplaşdırıb yazın.

dəftər, baba, nənə, zürafə, vərəq, musiqi, Xızı, radio, ata,
Amerika, dairə, müəllim, ənənə, məktub, bacı, üzüm, Şuşa, xala, stol

kim?	nə?	hara?

6 "Atam məni məktəbə apardı" cümləsindəki altından xətt çəkilmiş söz hansı suala cavab verir?

a) kim?

b) nə?

c) hara?

7 Verilmiş şəklə əsasən siz də öz ailə ağacınızı təsvir edin.

8 Şəkində gördüklərinizə ümumi nə ad verə bilərsiniz?

Heyvanlar

Meyvələr

Ailə üzvləri

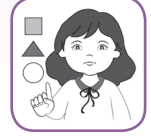
9 Kim? nə? hara? suallarına cavab verən beş söz yazın.

ÜMUMİLƏŞDİRİCİ TAPŞIRIQLAR

1 Verilmiş şəkillərlə mətn adlarını uyğunlaşdırın.

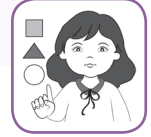
Dələ

Torpaq

Bağbanın səhvi

Dalaşqan dostlar

2 Aşağıdakı hansı sözlərin son samiti fərqli tələffüz olunur?

kitab	təbiət	kəndir	qutab
cavab	hörümcək	yat	saat
fındıq	fəsil	qatar	Sadiq

3 Mətnlərə və şeirə əsasən cümlələri tamamlayıb köçürün.

Bağbanın bağçasında bir ... ağacı vardı.

Sən ona görə darıxırsan ki, ... san.

Ağaclar torpaqdan ... ala bilmədikləri
üçün quruyurdu.

Bir kişinin evində üç dost yaşayırdı:

Bir yıxılan görəndə

qəlbiqarasan

alma

su və
minerallar

it, pişik, bülbül

tut əlindən

4 Şəkillərə əsasən sözlər düzəldib cümlədə işlədin.

Ax 	 aq
 in	

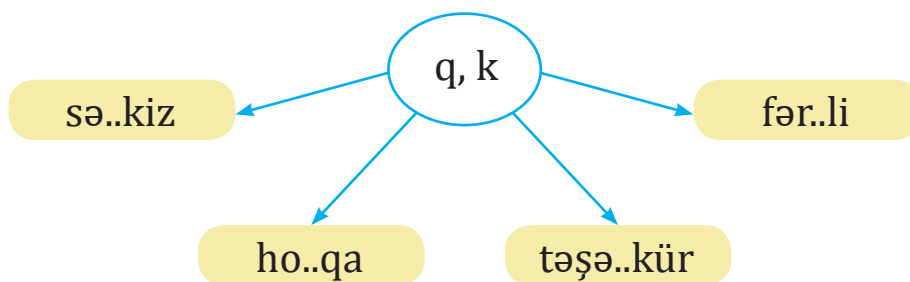
5 Sözləri düzgün birləşdirin və cümlədə işlədin.

rəngli	qalın	dadlı	sərin	atalar	məktəb
--------	-------	-------	-------	--------	--------

yemək	hava	kitab	karandaş	yolu	sözü
-------	------	-------	----------	------	------

6 Uyğunluğu müəyyən edin.

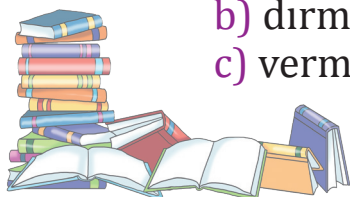

7 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn hərəkət bildirən sözləri seçib köçürün.

- Ağac o qədər qocalmışdı ki, artıq bar
- Qurd onu buraxdı, dələ ağaca
- Torpaq insalardan
- Bir kişinin evində üç dost

- a) küsmüşdü, yaşayırdı, vermirdi, dırmaşdı
- b) dırmaşdı, vermirdi, yaşayırdı, küsmüşdü
- c) vermirdi, dırmaşdı, küsmüşdü, yaşayırdı

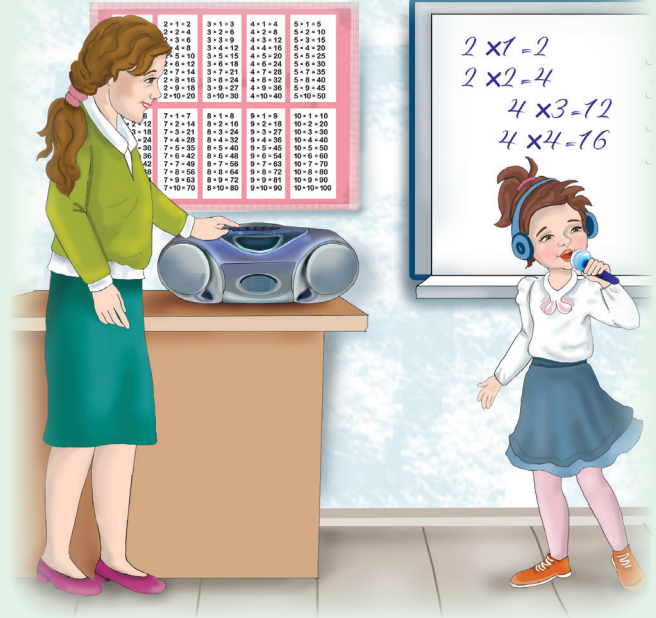

VURMA CƏDVƏLİ

İnci dördüncü sinifdə oxuyur. O, məktəbin oxu dərnəyinin üzvüdür. Dərnək üzvləri vaxtlarını **səmərəli** keçirirlər. Hekayələr oxuyurlar. Hekayəni tamaşa formasında canlandırırlar. Hər şey çox gözəl olsa da, bir problem var idi: riyaziyyat...

İnci vurma cədvəlini öyrənməyə, məsələ həll etməyə vaxt ayırmaq istəmirdi. Bu onun üçün əyləncəli deyildi. Riyaziyyat onun üçün çox **cansıxıcı** idi. Bir gün müəllim sinfə girdi.

Əlində mikrofon, maqnitofon və qulaqlıq var idi. O, uşaqlardan vurma cədvəlini fərqli üsulla soruşdu. Uşaqlar lövhəyə tək-tək çıxaraq vurma cədvəlini əllərində mikrofonla dedilər. Onlar lap rep ulduzlarına bənzəyirdilər. Bu, İncinin çox xoşuna gəldi. Ertəsi gün vurma cədvəlini **mükəmməl** bir şəkildə öyrəndi. Sən demə, vurma cədvəli çox əyləncəli imiş.

- ? İnci neçənci sinifdə oxuyur?
- ? İnci nə üçün vurma cədvəlini öyrənmək istəmirdi?
- ? Müəllim sinfə girəndə əlində nələr var idi?
- ? O, vurma cədvəlini necə öyrəndi?

Cansıxıcı – darıxdırıcı

Maqnitofon – hər hansı səsi yazan və səsləndirən aparat

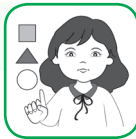
Rep – musiqi janrıdır.

1 Qırmızı rəngdə verilmiş sözləri hansı sözlə əvəz etmək olar?

2 Mətnə əsasən cümlələrin ardıcılığını müəyyən edin.

- *Uşaqlar lövhəyə tək-tək çıxaraq vurma cədvəlini əllərindəki mikrofonla dedilər.*
- *İnci vurma cədvəlini öyrənməyə, məsələ həll etməyə vaxt ayırmaq istəmirdi.*
- *İnci dördüncü sinifdə oxuyurdu.*
- *Bu, İncinin çox xoşuna gəldi.*

3 Verilmiş şəkillər arasındakı mənə əlaqəsini tapın və qruplaşdırın.

Aa	Gg	Qq	Ss
Bb	Ğğ	Ll	Şş
Cc	Hh	Mm	Tt
Çç	Xx	Nn	Uu
Dd	İi	Oo	Üü
Ee	İi	Öö	Vv
Əə	Jj	Pp	Yy
Ff	Kk	Rr	Zz

$7 \times 1 = 7$
 $7 \times 2 = 14$
 $7 \times 3 = 21$
 $7 \times 4 = 28$
 $7 \times 5 = 35$
 $7 \times 6 = 42$
 $7 \times 7 = 49$
 $7 \times 8 = 56$
 $7 \times 9 = 63$

Fiziki tərbiyə

Riyaziyyat

Ana dili

Təsviri incəsənət

4 Cümlələrin sonunda uyğun durğu işarələrini qoyun.

Azər çox yaxşı tar çalır

Bahar təbiətin ən gözəl çağıdır

Sən pianino çala bilirsən

Musiqi alətlərini korlamaq olmaz

Suyu soyuducunun dondurucusuna qoyduqda necə olur

Bunları bilməliyik

Cümlələr müxtəlif məqsədlərlə deyilir. Danışan adam cümlə vasitəsilə nə isə xəbər verir, nəyi isə soruşur, əmr və ya xahiş edir, hiss və həyəcanını ifadə edir.

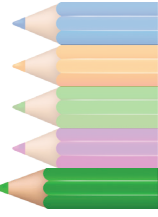
Məsələn:

Dünən müəllim bizi muzeyə aparmışdı. – *Nəqli cümlə*

Bu il yay tətlini harada keçirəcəksən? – *Sual cümləsi*

Dərslərini yaxşı oxu. – *Əmr cümləsi*

Ah, nə gözəl çiçəklərdir! – *Nida cümləsi*

5

Cümlələrin sonunda uyğun durğu işarələrini qoyun.

- *Kosa hardan gəlirsən*
- *Dərbənddən*
- *Nə gətirmisən*
- *Alma*
- *Almanı neylədin*
- *Satdım*
- *Pulunu neylədin*
- *Öküz aldım*
- *Öküzü neylədin*
- *Vurdum öldü*
- *Başın sağ olsun kosa*
- *Canın sağ olsun kosa*

- 6 Cümlələri köçürün. Sual cümlələrini müəyyənləşdirin və sonunda müvafiq işarəni qoyun.

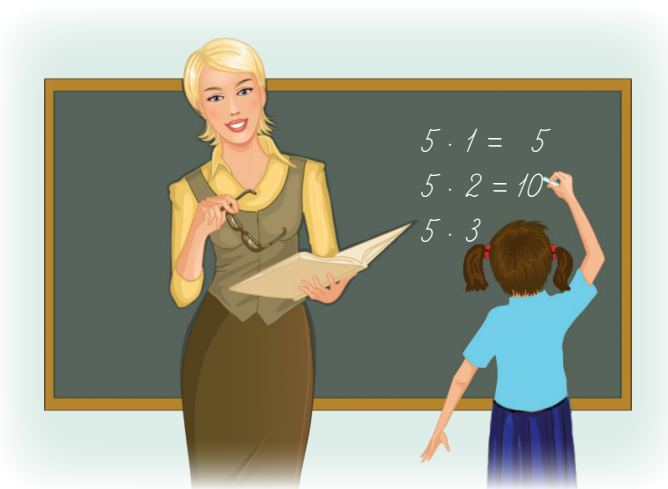
Dişlərini nə göstərib hürürsən

O, uşaqlardan vurma cədvəlini fərqli üsulla soruşdu

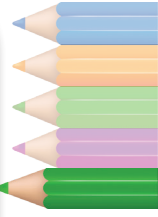
Siz dələləri həmişə niyə belə şansınız

Ey, axmaq köpək

- 7 Şəkil üzrə cümlələr qurub yazın.

BUYURUN, ƏYLƏŞİN

Nazimin ayağı yanmışdı. O, bir həftə idi ki, yarasını bağlatmaq üçün həkimə gedirdi. İlk günlər onu anası aparırdı. Həkim hər dəfə Nazimə tapşırırdı:

– Ayaq üstə çox durma ha, ayağına güc düşər.

Bir gün o, həkimə tək getdi. Nazim yaralı ayağını o biri ayağının üstünə qoyub tramvayda oturmuşdu. Yara onu çox incidirdi. Onun gözü bir qocaya sataşdı. Qoca əl ağacına söykənib, ayaq üstə dayanmışdı. Sürətlə gedən tramvay onu silkələyirdi.

Nazim ayağa qalxıb, yerini hörmətlə qocaya verdi:

– Babacan, buyurun, əyləşin!

– Çox sağ ol, oğlum, – deyə qoca razılıq edib əyləşdi.

Nazim pəncərədən bayıra baxır, çalışırdı ki, narahatlığını qocaya bildirməsin. Birdən qoca Nazimin tənziqlə sarınmış ayağını gördü. O, yerindən qalxıb, Nazimi oturtmaq istədi. Nə qədər çalışsa da, Nazim oturmadı.

Xalidə Hasilova

- ? Nazimin ayağına nə olmuşdu?
- ? Həkim Nazimə nə demişdi?
- ? Nazim həkimə nə ilə gedirdi?
- ? Nazim nə üçün yerini qocaya verdi?

1 Mətnin birinci abzasını köçürün. İki hecalı sözlərin altından xətt çəkin.

2 "Nazim" sözündəki saitlərin fərqli xüsusiyyətlərini söyləyin.

3 Mətnin sonuncu abzasında *kim?* sualına cavab verən sözləri cümlədə işlədib yazın.

4 "Buyurun, xahiş edirəm, üzr istəyirəm, təşəkkür edirəm" sözlərindən nə zaman istifadə edirsiniz. Fikirlərinizi nümunələr əsasında söyləyin.

5 Şəkildə gördüyünüz əşyaları ümumi adı ilə uyğunlaşdırıb yazın.

elektrik əşyaları

məktəb ləvazimatları

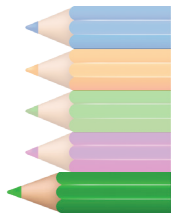

musiqi alətləri

mebel əşyaları

- 6 Hansı sözlər yalnız cümlənin əvvəlində böyük hərflə yazılır. Həmin sözləri köçürün.

həkim	Nazim	oğlan	kitab
Kəmalə	ayaq	Tural	pozan
qənd	Leyla	su	bostan
Quba	ördək	Lənkaran	

- 7 Cümlələri tamamlayıb oxuyun.

- 1) *Nazimin ayağı*
- 2) *O, hər gün həkimə*
- 3) *Nazim ayağa qalxdı, yerini hörmətlə qocaya*
- 4) *Babacan, buyurun*

- 8 Buraxılmış hərfləri əlavə edərək sözləri yazın.

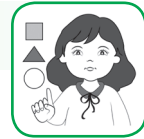
tə...bəl

şə...bə

a...bar

pa...bıq

- 9 Kim? Nə? Hara? suallarının hər birinə cavab verən beş söz yazın.

- 10 Hansı fikir doğru deyil?

- a) Cümlə bitmiş fikri ifadə edir.
- b) Sözüün ümumi mənası sözdə olan saitlərdən asılıdır.
- c) Yer adı bildirən sözlər *hara?* sualına cavab verir.
- d) İnsan adları *kim?* sualına cavab verir.

“SAĞ OL” DEDİ

Əsdi külək, yağdı yağış,
Çay yağışa “sağ ol” dedi.

Yolçu yola kölgə salan
Bir palıda “sağ ol” dedi.

Yandı ocaq, getdi soyuq,
İnsan oda “sağ ol” dedi.

Söylə görüm, bəs sənə kim
Bu dünyada “sağ ol” dedi?

Rafiq Yusifoğlu

? Şeiri oxuyun, aşağıdakı suallara cavab verin:

- Nə üçün çay yağışa “sağ ol” dedi?
- Nə üçün yolçu palıda “sağ ol” dedi?
- Nə üçün insan oda “sağ ol” dedi?
- Siz kimə “sağ ol” deyirsiniz? Nə üçün?

? Şeiri öz sözlərinizlə nəql edin.

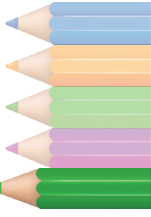
1 Şeirin birinci bəndində nə? sualına cavab verən sözlər hansılardır?

2 “Sağ ol” sözündən nə zaman istifadə olunur?

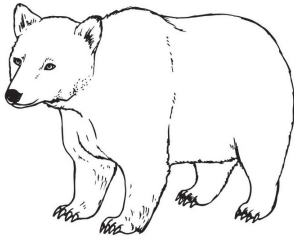
3 Hansı şəkillərdə "sağ ol" sözü istifadə olunur?

Xatırlayaq

Əlamət bildirən sözlər
necə? nə cür? hansı?
sualına cavab verir.

4 Şəkildə gördüklərinizin əlamətlərini söyləyin.

5 Uyğunluğu müəyyən edib yazın.

şirin
kök
turş

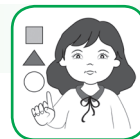
oğlan
konfet
limon

uzun
iti
gözəl

qız
çay
bıçaq

6 Verilmiş sözlərdən hansı əlamət bildirir?

gün

güclü

qara

banan

stol

mehriban

ağız

hörük

papaq

yumşaq

üzgün

bulud

dumanlı

sərt

7 Əlamət bildirən sözləri əlavə edərək cümlələri tamamlayın.

1) Zürafə atdan

2) Azərbaycan ordusu

3) Səlim dərslərini ... oxuyur.

4) Nənəsi Ayşəyə ... don toxudu.

8 Necə? sualına cavab verən sözləri seçib yazın.

Anar

qoca

güclü

ağ

iti

şirin

hündür

ana

güləruz

Masallı

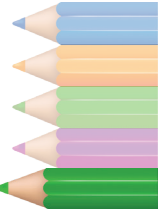
arı

Gülər

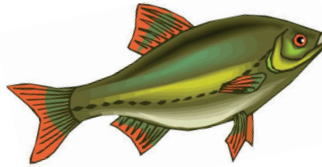
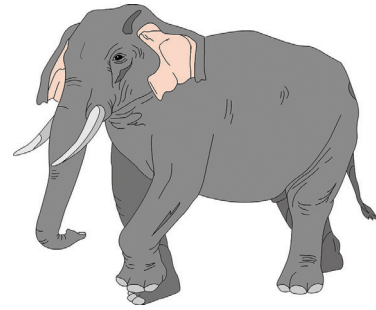

9

Şəkildə gördüklərinizin əlamətləri haqqında məlumat verin.

Nümunə:

tikanlı, asta yeriyən heyvan

10

Uyğunluğu müəyyən edib cədvəli yazın.

dost, savadlı, dəniz, mavi, qəhvəyi, ev, enli, tənbel, duz, duzlu

ad bildirən	əlamət bildirən

KİTAB MAĞAZASINDA

Gülnar ilə Fərid qonşu idilər. Bir gün dərsdən qayıdanda kitab mağazasına girdilər. Mağazada maraqlı kitablar var idi.

Fərid iki kitab aldı. Bir qədər də artıq pulu qaldı.

Gülnar da kitab almaq istədi. Həmin kitabın üstündə "Necə olmalı" sözləri yazılmışdı. Ancaq pulu çatmadı. O, Fəridə yaxınlaşıb dedi:

– Fərid, iyirmi qəpik borc ver, evə çatan kimi qaytararam.

Fərid üz-gözünü turşutdu:

– Pulun çatmır, alma, – deyib, öz kitablarını çantasına qoydu. Satıcı onların söhbətini eşidirdi. Gülnarı çağıraraq dedi:

– Qızım, bu yaxşı kitabdır. Sən necə olmağı yoldaşından yox, bundan öyrən. Al, bu kitabı apar, sabah pulunu gətirərsən.

Fərid çox utandı. O, Gülnara heç bir söz deməyib pərt halda mağazadan çıxdı.

? Gülnar və Fərid hara getmişdilər?

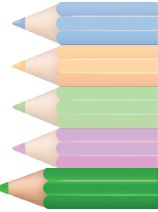
? Gülnar hansı kitabı almaq istəyirdi?

? Fərid niyə utandı?

1 Sizcə, Fəridin davranışı doğrudurmu?

2 Verilmiş fikirlərdən mətnə aid olanı tapın və köçürün.

1. *Gülnar rəqqasədir.*

2. *Fərid əlaçı şagirdidir.*

3. *Onlar birlikdə şahmat oynamağı çox sevirlər.*

4. *Gülnar və Fərid birlikdə kitab mağazasına getdilər.*

5. *Yaşlılara hörmət etmək bizim borcumuzdur.*

3 "Kitab mağazasında" mətnində saitlə başlayan sözləri tapıb köçürün.

4 Fərid obrazının xüsusiyyəti hansıdır?

a) Hər zaman böyüklərlə məsləhətləşirdi.

b) Dar gündə hamıya dəstək olurdu.

c) Yoldaşına qarşı kobud idi.

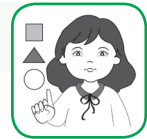
5 Hara? sualına cavab verən 5 söz tapıb cümlədə işlədin.

Xatırlayaq

Yer adları *hara?* sualına cavab verir.
Məsələn: Bakı – hara? kitab mağazası – hara?

6 Hansı sözlər *hara?* sualına cavab verir?

şokolad	məktəb	gözəl	Zəngəzur	ilan
dərzi	Astara	Ləman	qutab	Qarabağ
muzey	qatar	Şirvan	zoopark	London
telefon	dadlı	Qubadlı	turş	Xocalı

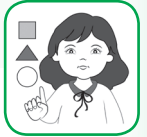
7 Şeiri köçürün. *Hara?* sualına cavab verən sözün altından xətt çəkin.

Çöllərindir şən,
Hər yerin gülşən.
Sən nə gözəlsən,
Ey ana Vətən.

Abdulla Şaiq

8 Hansı fikir doğru deyil?

- a) Cümlə bitmiş fikir ifadə edir.
- b) Sözdə neçə sait varsa, o qədər də heca var.
- c) Yer adı bildirən sözlər *necə?* sualına cavab verir.
- d) İnsan adları *kim?* sualına cavab verir.

9 Hansı şəkil "*Kitab mağazasında*" mətninin məzmununa uyğundur?

HAMI ŞEİR SÖYLƏYİR...

Aysel kitab oxuyur,
Kitabdan doymur Aysel,
Kitabları əlindən
Heç yerə qoymur Aysel.

O, bilən şeirləri
Ana da əzbərləyir.
Aysel bir sözü çaşsa,
O sözü ana deyir.

Onun oyuncaqları
Şeirlərlə əylənir.
Aysel oxuyan şeiri
Evdə hamı öyrənir.

Yazılıb doğma dildə
Bu şeirlər şirindir.
Bəlkə, elə bununçün
Aysel olub şirindil!

İlyas Tapdıq

- ? Şeir neçə bənddən ibarətdir?
- ? Şeirin müəllifi kimdir?
- ? Şeirdəki obrazın adı nədir?

1 Uyğunluğu müəyyən edin.

doğma

söylmək

çaşmaq

kifayətlənmək

şirin

əziz

demək

yanılmaq

doymaq

şəkər

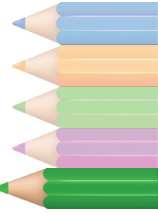
2 Şeirdə *kim?* sualına cavab verən sözləri tapıb cümlədə işlədin.

3 Şeirdəki obraza uyğun gələn şəkil hansıdır?

4 Verilmiş hərflərdən aşağıdakı şəkillərin adlarını düzəldib yazın.

ə

ç

c

f

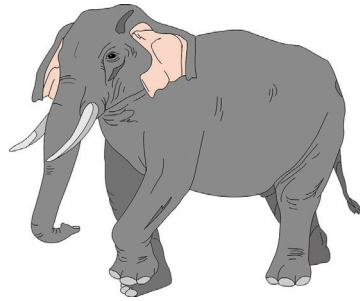
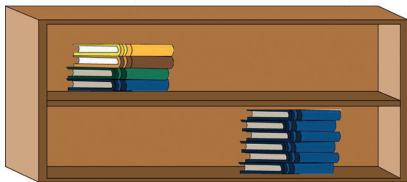
k

r

l

t

i

5 Cümlələrin sonunda durğu işarələrini qoymaqla atalar sözlərini köçürün.

- *Sən ağa, mən ağa, inəkləri kim sağa*
- *Od yanmasa, tüstü çıxmaz*
- *Çağırılan yerə ar eləmə, çağırılmayan yeri dar eləmə*

Bunları
bilməliyik

Nəqli cümlənin sonunda nöqtə (.),
sual cümləsinin sonunda sual işarəsi (?),
əmr cümləsinin sonunda nöqtə işarəsi (.),
nida cümləsinin sonunda isə nida işarəsi (!)
qoyulur.

6 Cümlələrin sonuna müvafiq durğu işarələri əlavə edərək köçürün.

Aysel şeir oxumağı çox sevir

Hansı şeir müəlliflərini tanıyırsınız

Bir də belə söz danışma

Eh, səndən heç bu hərəkəti gözləməzdim

7 Misraların düzgün ardıcılığını tapın və durğu işarələrini qoyaraq laylanı oxuyun.

Ömrüm, günüm uzansın
İyləmədim doyunca
Bu balamın toyunca
Bir gül əkdim boyunca

8 Durğu işarəsini qoyaraq dəftərinizə köçürün.

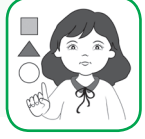
Balama qurban inəklər
Balam haçan iməklər

ÜMUMİLƏŞDİRİCİ TAPŞIRIQLAR

- 1 Cümləni tamamlamaq üçün nöqtələrin yerinə hansı ad bildirən sözünü yazmaq olar?

İlk dərsdə müəllim bizə üçbucaq, dairə, romb, kvadrat – bir sözlə, bütün öyrətdi.

a) hərfləri

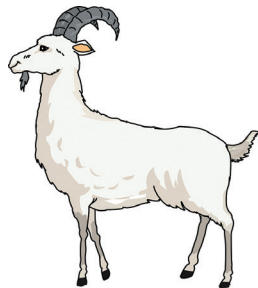
b) həndəsi fiqurları

c) rəqəmləri

- 2 "Sağ olun, zəhmət olmazsa, təşəkkür edirəm" sözlərini cümlədə işlədib yazın.

- 3 Hansı şəkil adları nə? sualına cavab verir?

4 Ad bildirən sözləri cümlədə işlədib yazın.

pis

eynək

Toplan

dadlı

acı

telefon

nərgiz

qələm

Orxan

qaçmaq

uzun

5 Mətni köçürün. İki hecalı sözlərin altından xətt çəkin.

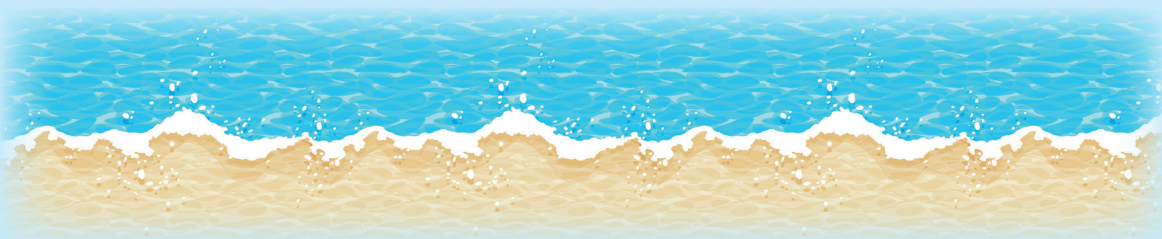
Qum dənəcikləri

Külək əsdi. Sahildəki qum dənəcikləri şikayət etməyə başladı.
– İndi külək bizim hərəmizi bir tərəfə aparacaq. Biz bir-birimizi itirəcəyik.

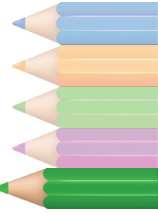
Dəniz:

– Narahat olmayın, – dedi və onların üstünü dalğalarla örttdü.
Qum dənəcikləri bir-birinə yapışdı. Külək onları ayıra bilmədi.

Tofiq Ağayev

6 Cümlələrin növünü müəyyən edin (Durğu işarələri buraxılmışdır).

1. Daha yeriməyə təqətim yoxdur

2. Başını uca tut, ey ana

3. Bir az tez gəl

4. Dilimizdə neçə samit var

7 "Əkən biçər, əkməyən nə biçər" atalar sözünün sonunda hansı durğu işarəsi qoyulmalıdır?

a) nöqtə

b) nida

c) sual

8 Şəkil hansı peşə ilə əlaqəlidir? Onunla bağlı məlumat verin.

peşənin adı

iş yeri

nə edir

əmək alətləri

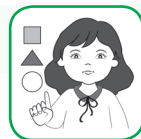

9 Verilmiş sözlərdən *necə?* sualına cavab verənləri seçib yazın.

sarı	gəldi	maraqlı	nar	stol
dadlı	oyandı	səbət	uzun	eybəcər
Bakı	geniş	dəniz	sevimli	qara
duzlu	pozan			

10 Ad bildirən sözlərə uyğun olan əlamət bildirən sözləri tapın.

uşaq

qırmızı

pambıq

dərin

bayraq

dadlı

kitab

yaşıl

meyvə

maraqlı

dağ

uca

yarpaq

ağıllı

quyu

ağ

11 Uyğun hərəkət bildirən sözlər tapıb köçürün.

qar ...

gülür

qapı ...

açıldı

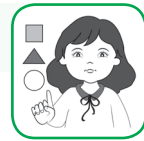
ocaq ...

yağır

Aytən ...

qaladı

12 Hecaların sayı bərabər olan sözlər hansılardır?

a) tısbağa, qurbağa

b) əlcək, top

c) nar, kitab

d) çiyələk, banan

13 Ümumi məna bildirən sözləri seçib cümlədə işlədib yazın.

Heyvan	dovşan	yarpaq
qəfəs	quş	meyvə
giləmeyvə	dəvə	qapı
bayraq	çiyələk	tərəvəz
mebel	nəqliyyat	

14 Şeiri köçürün. Tərkibində həm qalın, həm incə sait olan sözləri seçin.

Çiçəklər hala gəldi,
Arılar bala gəldi.
Nə günah eylədim ki,
Başıma bəla gəldi?

bayatı

15 Hər bir sözün əvvəlindəki samiti qarşılığı ilə əvəz edib yazın.

tanış

gül

küləş

dərs

köz

din

boz

16 Tələffüz forması ilə verilmiş sözləri dəftərinizdə düzgün yazılış qaydası ilə yazın.

[payema]

[çörəx']

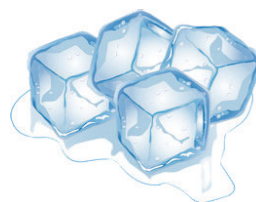
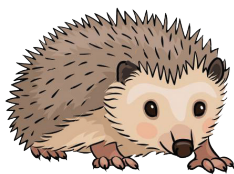
[mürəkgəp]

[pələnk]

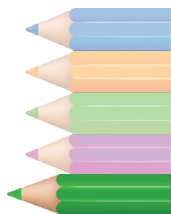
[çanax]

[kərpic]

17 Şəkillərə diqqətlə baxıb əlamətlərini deyin.

18 Verilmiş nümunəyə əsasən sözləri qruplaşdırıb yazın.

Paris, kitab, nar, tar, dəftər, bağban, Sumqayıt, oyuncaq, araba, ev, ana, Fransa, London, müəllim, çanta, saz, yaz

Bir hecalı	İki hecalı	Üç hecalı

19 Qalın və incə saitli sözləri nümunəyə uyğun yazın.

Qalın saitli sözlər	İncə saitli sözlər

vətən

meşə

odun

qapı

xörək

qartal

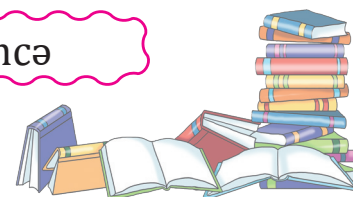
ağac

əmək

torpaq

kərpic

düşüncə

20 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn hərfləri tapın, sözləri köçürün.

pillək..n	cana...ar	n..nə
aş..az	to..qa	ba..ıq
həş..rat	qul..q	mək..əb
tək..ar	dəy..rman	zən..il
x..lq	çər..ənbə	yu..urta

21 Sözləri oxuyun. Altından xətt çəkilmiş sözlərin tələffüzünə diqqət yetirin.

istirahət	soba	həkim
keçdi	<u>traktor</u>	<u>eynək</u>
oğlan	fəsil	<u>hörmət</u>
<u>haqqında</u>	torba	<u>tövsiyyə</u>
		<u>möhtəşəm</u>

22 Şeiri köçürün. Tərkibində həm qalın, həm incə sait olan sözləri seçin.

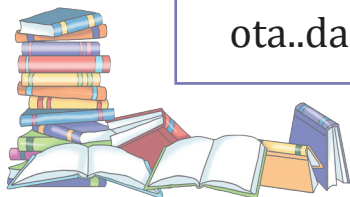
Səhər-səhər bağçada
Birə dən yeyirdi.
Hərdən baxıb üzümə,
“Cik-cik, cik-cik” deyirdi.

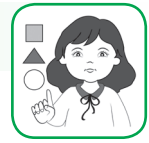
23 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn hərfi tapıb sözləri köçürün.

çəlti..in toplanması	balinanın ürə..i	ananın dilə..i
ağacın buda..ı	qayma..lı tort	papa..ın qulaqları
ota..dakı yanğın	pətə..dəki arı	külə..in vıyılması

24 Sözlərin düzgün yazılış formasını müəyyən edin.

o a
vert..lyot

a o
v..leybol

u ü
g..man

f v
məh..

a o
mikrof..n

i y
mütal..ə

k q
ağsa..qal

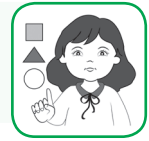
ü u
s..tun

i y
təb..ət

q ğ
coş..un

a o
r..dio

25 Verilmiş şəkilləri adlandırın. Hər sətirdəki sözlərə ümumi bir ad qoyun və həmin sözü cümlədə işlədin.

BURAXILIŞ MƏLUMATI

Xüsusi məktəblərin

4-cü sinifləri üçün sadələşdirilmiş proqram əsasında hazırlanmış

Azərbaycan dili fənni üzrə dərslik

II hissə

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər

Aygün Qasımova

Farizə Nəbiyeva

Yeganə Məmmədəliyeva

Həbib Kərimov

Könül Doxolova

Süleyman Kərimov

Layihə rəhbəri

Dizayner

Texniki redaktor

Rəssam

Rəhilə Soltanqızı

Cəmilə Məmmədova

Ruslan Mahmudov

Anara Hüseynova

© Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin qrif nömrəsi: 2024-014

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab nəşriyyat həcmi: 11,5. Fiziki çap vərəqi 12,75. Səhifə sayı 102.

Kəsimdən sonra ölçüsü: 220x275.

Kağız formatı 70x100 ¹/₈. Ofset kağızı. Ofset çapı.

Şriftin adı və ölçüsü: Cambria, 14-18 pt.

Sifariş 85. Tiraj: 750. Pulsuz. Bakı - 2024

Əlyazmanın yığıma verildiyi və çapa imzalandığı tarix: 06.05.2024

Çap məhsulunu hazırlayan:

Çaşıoğlu Eİ MMC

Bakı ş., M. Müşfiq küç., 2 A.

Çap məhsulunu istehsal edən:

Çaşıoğlu Eİ MMC

Bakı ş., M. Müşfiq küç., 2 A.

Əziz məktəbli !

Bu dərslik sizə Azərbaycan dövləti tərəfindən bir dərs ilində istifadə üçün verilir. O, dərs ili müddətində nəzərdə tutulmuş bilikləri qazanmaq üçün sizə etibarlı dost və yardımçı olacaq.

İnanırıq ki, siz də bu dərsliyə məhəbbətlə yanaşacaq, onu zədələnmələrdən qoruyacaq, təmiz və səliqəli saxlayacaqsınız ki, növbəti dərs ilində digər məktəbli yoldaşınız ondan sizin kimi rahat istifadə edə bilsin.

Sizə təhsildə uğurlar arzulayırıq!

